

De hemelvaart van Sebaldus : blijspel.

<https://hdl.handle.net/1874/366681>

**BIBLIOTHEEK DER RIJKSUNIVERSITEIT
TE UTRECHT**

1929

Verzameling tooneelstukken

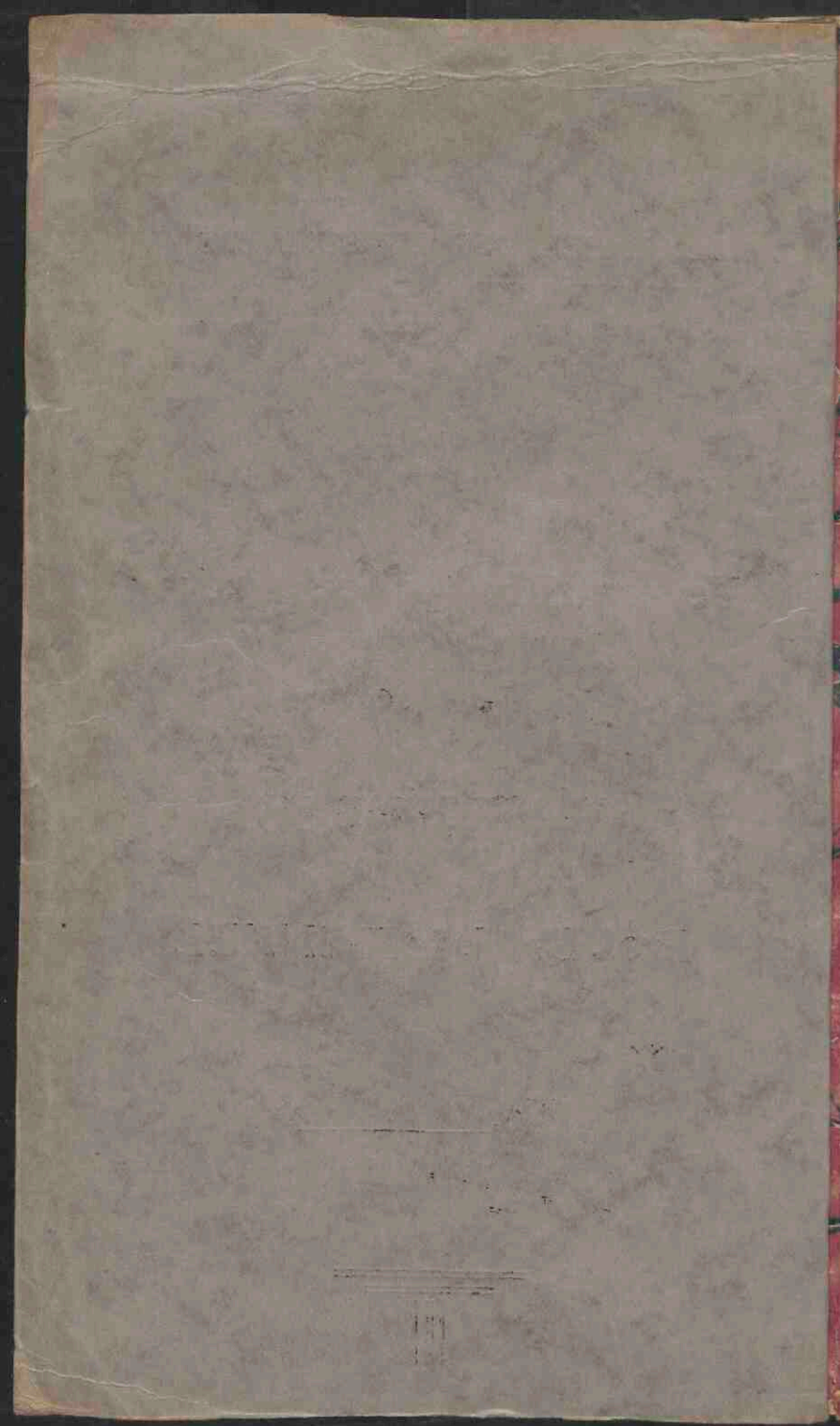
uit de

nalatenschap van

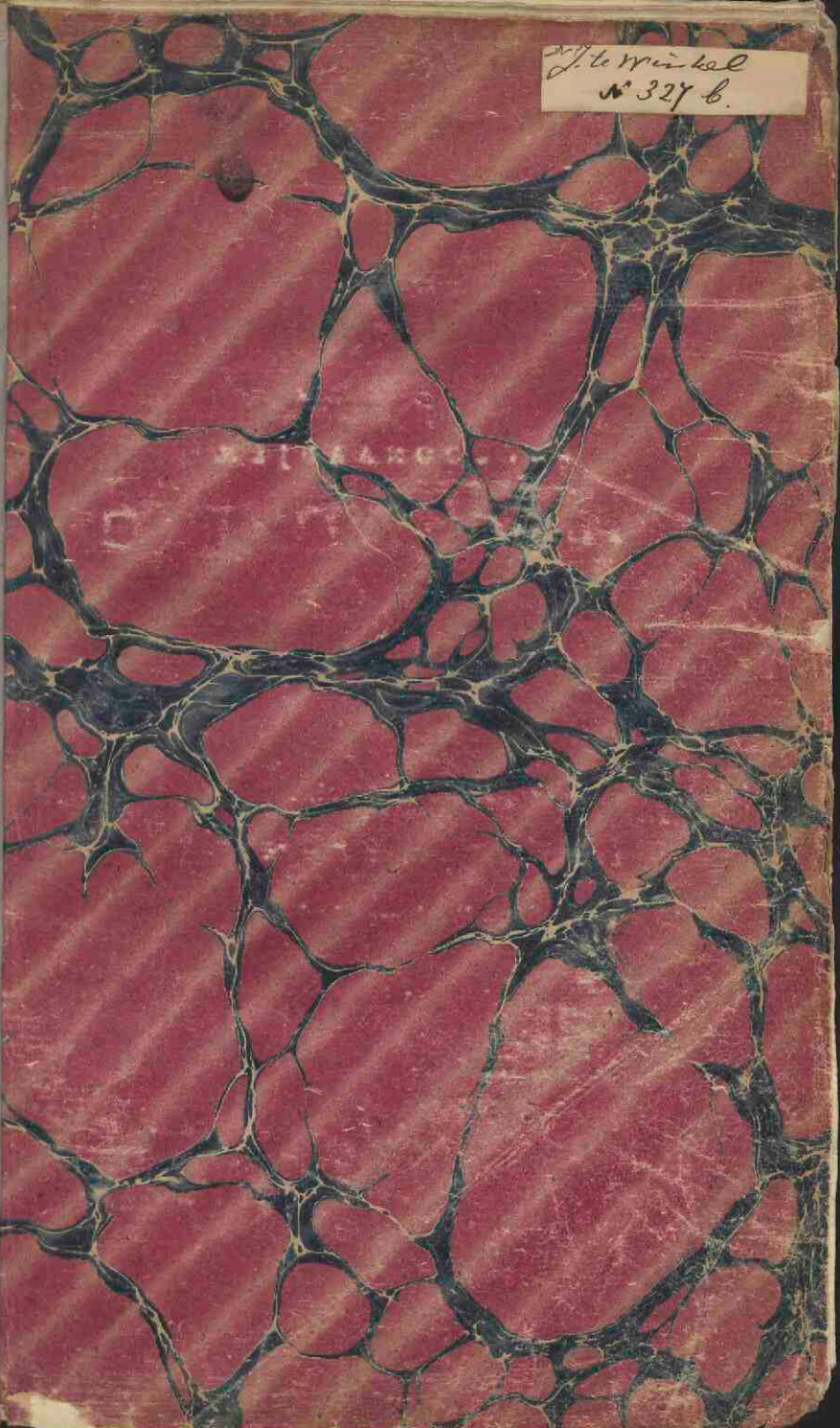
Prof. Dr. J. te WINKEL

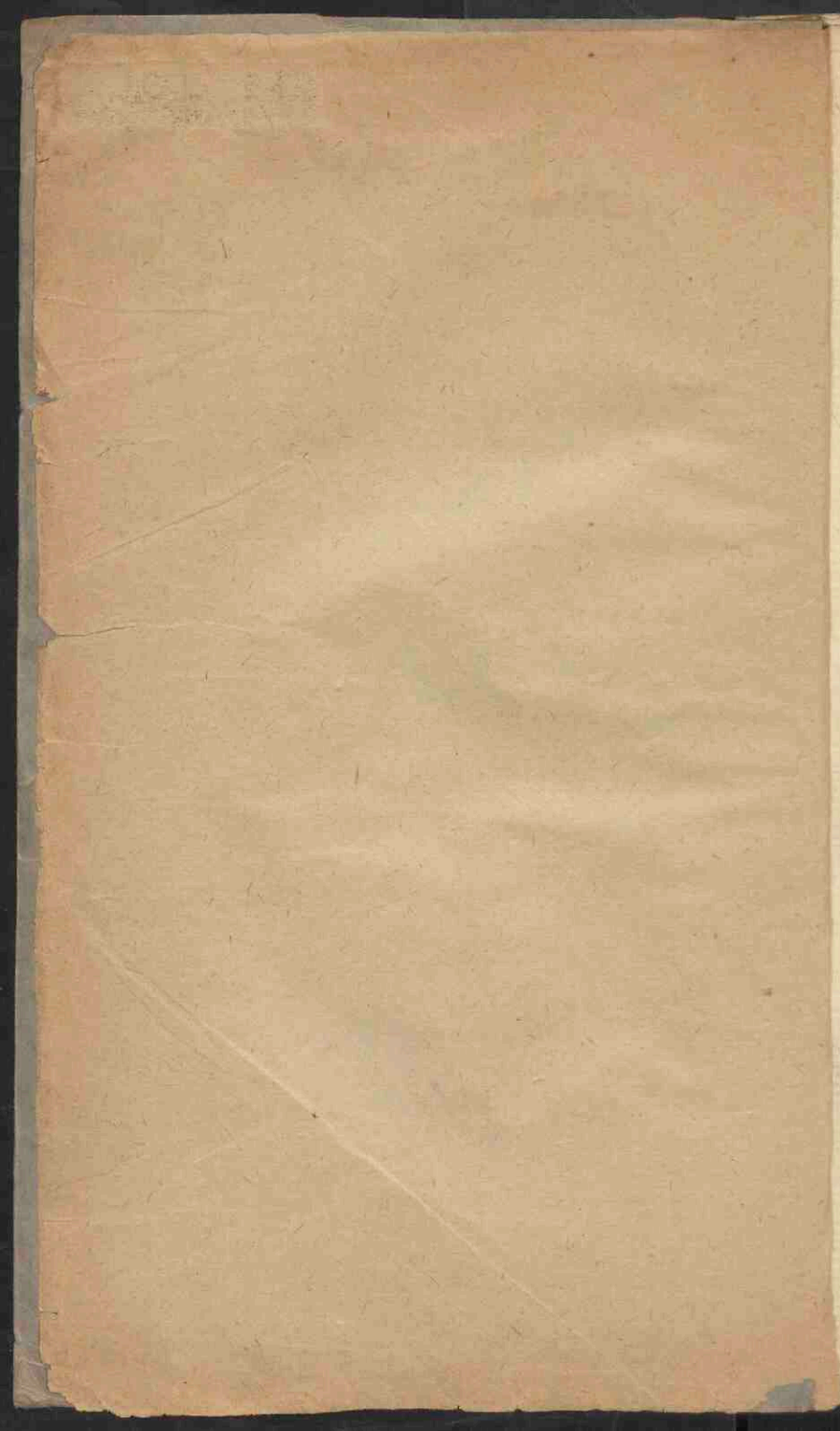
No. 59

W. de Winkel
N. 327 b.

DE HEMELVAART

DE HEMELVAART

VAN

SEBALDUS:

BLIJSPEL.

*(Amst. 1786)*BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT.

P E R S O O N A A D J E N .

SEBALDUS.

Vrouw SNAPS; *Vrouw*,

EUGENIA, *Dochter*,

} *van Sebaldus.*

WERTHER, *Mimnaar van Eugenia.*

WILLEM, *Vriend van Werther.*

LIZETTE, *Kamenier van Eugenia.*

LODEWIJK, *Knecht van Werther.*

DE HEMELVAART.

VAN

SEBALDUS:

BLIJSPEL.

EERSTE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

(Het Tooneel verbeeldt een Bosch.)

WERTHER, LODEWIJK.

LODEWIJK.

Waar zwerft gij heen, Mijnheer?

WERTHER, *declameerende.*

Waar 't lot mij heen doet zwerven!

Hier wil 'k verwinnen, of, hier wil ik 't leven derven!

Hier, daar mij 't godlijk beeld, Eugenia! verscheen;

Waar ik, ontroerd, verrukt, vol zuivre tederheên,

Mij aan haar voeten wierp, mij spieglende in haare oogen;

Waar zij mijn zucht verhoorde, en, met mijn smart bewogen,
Haar minlijk hart mij schonk, toen ik...

LODEWIJK, *hem naarbootzende.*

Toen ik mijn min

Lizette ontdekte, en, die geliefde vijandin

Door zucht op zucht verwou!

WERTHER.

Lizet' kon u behaagen?

LODEWIJK.

Zij deed uw trouwen knecht, fluweele ketens draagen.

WERTHER.

Al't stervelijk geslacht, o liefde! is in uw magt —
Eugenia!

LODEWIJK.

Lizet'!

WERTHER.

Heeft zij uw leed verzacht?

LODEWIJK.

Door tedre kusjes! door — door — door verliefde lonkjes —
Door nooit gehoorde taal — door — schitterende vonkjes....

WERTHER.

Ach! mijne Eugenia! wanneer genaakt de dag,
Dat eens uw boezemvriend! uw Werther! roemen mag
Op dat volzalig tot! ik mag mij slechts vermaaken,
Met duizend duizendmaal, ondanks mijn hevig blaaken,
Het pand van uwe min, deez onwaarderbren ring,

Te kuschen — Zielsvrindin! als naare twijfeling
 Mijn zinnen overwon, heb ik dit lint genomen,
 En 't op mijn hart gedrukt; dit deed mij straks bekomen:
 Ach! dat de giften van uw goddelijke hand
 Mij nooit begeeven! (*Hij doet den ring aan het lint, en strikt
 het vervolgens op zijn borst.*)

L O D E W I J K.

Ach! als mijn verliefde brand
 Mij bijna stikken deed, dan, vreezende voor 't sterven,
 Kuschte ik dit waard' geschenk! (*Hij haalt een ouden schoen
 van Lizette uit zijn' zak.*)

't geen mij uw gunst deed erven,

O mijn vriendin! en straks verliet de vrees mijn hart:
 Als ik, wanhoopig blaakte, in 't hevigst van mijn smart,
 Behield dees kouseband, gelukkig, mij bij 't leven:
 Dat nooit die panden van uw min deez plaats begeeven!
 (*Hij bindt den schoen aan den kouseband, en hangt de-
 zelve om zijn' hals.*)

W E R T H E R , *den ring beschouwend.*

Behaaglijk voorbeeld van de oneindige eeuwigheid!
 Gij schetst mij 't harte van Eugenia, bereid
 Om Werthers zaligheid te vestigen op Aarde;
 Al 't goud des werelds is mij mindan gij van waarde.

L O D E W I J K , *den schoen beschouwend.*

Onschatbaar pronkkleinoed! dat mij, zo juist, verbeeldt

210 DE HEMELVAART VAN SEBALDUS:

Het properst voetje dat natuur ooit heeft gereeld,
Wanneer ik u betracht, ontzinkt, met al' haar schatten,
De wereld aan mijn oog! wie kan de gurst bevatten
Die gij genieten mogt! — zo ge ooit mijne engelijn
Haar teentjes hebt gekneld; zo ge ooit mijn zielsvriendin
Deed struikelen, zo zijn verdoemenis, en plaagen
Die nimmer eindigen, uw deel!

WERTHER.

O welbehaagen

Van Werthers ziel! hoe pronkte, aan uw sneeuwitten hals,
Die throon der liefde! zo volmaakt! zo trotsch! zo mals!
Deez roozeroode strik!

LODEWIJK.

O hart- en ziels-voogdesfe

Van Lodewijk! hoe pronkte, aanbidlijke meestersfe!
Deez vaak benijde band aan uw yvoiren knie!
Wie onder't mensendom is eens zo gelukkig; wie...

WERTHER, *met verrukking.*

O zwijg!

LODEWIJK, *hem naarbootsende.*

Zwijg!

WERTHER, *met drift.*

Zwijg! — mijn vriend! help mij mijn smart verligten,
Maar spot niet met mijn min!

LODEWIJK.

Wat moet ik dan verrichten?

WERTHER.

Hebt gij mijn' vriend gezegd dat ik hem hier verwacht?

LODEWIJK.

O ja Mijnheer.

WERTHER.

Welnu?

LODEWIJK.

Welnu, het is volbragt.

WERTHER.

Wat antwoord gaf hij u?

LODEWIJK.

'k Heb u dat reeds doen hooren.

WERTHER.

Hoe! lacht gij met mijn' druk? (*Zijn' degen trekkende.*)

Spreek, of gij gaat verloren.

Wat sprak mijn vriend tot u?

LODEWIJK.

Dat hij zal komen, Heer.

WERTHER.

Hij zal mij redden! ja, hij geeft mij 't leven weér —

Wat heil! Eugenia! — 'k zal al mijn kracht vergadren

Om hem te hooren.

LODEWIJK.

'k Zie nu waarden vriend reeds nadren.

T W E E D E T O O N E E L.

*De voorigen, WILLEM, die bij het opkomen
staanblijft, om Werther te beschouwen.*

W E R T H E R.

Ji, waarde vriend! gij ziet hoe mij de min verteert;
Die godheid! die mijn hart, naar haaren wil, regeert,
Is wreed! 'k heb haar op mij volkomen magt gegeven,
En, voor deeze offerand, rooft zij mij langzaam 't leven;
Zij moordt mijn hart, door 't gift van alverwinnend schoon,
Dat zij, door de oogen van Eugenia, wat hoon
Voor de almagt der Natuur! mij lachend in doet zwelgen,
Om mij dus eindelijk, al streelend, te verdelgen.

WILLEM, de schouwers ophaalende.

'k Beklaag uw lot.

L O D E W I J K.

Helaas!

W E R T H E R.

Beklaagen! wees mijn vriend;
Verlos mij — 'k ben met geen beklagen thans gediend.
Ik moet vergaan, ja 'k wil door eigen handen sterven,
Zelfs voor uwe oogen, zo 'k geen' bijstand kan verwerven.

WILLEM, glimlachende.

Wat moet ik doen?

WERTHER.

Maak mijne Eugenia, maak mij,
 Van al' de kwellingen die men ons aandoet vrij!
 Sebaldus, dien ik haat, dien 'k nogthans hoog moet achten
 Om mijne Eugenia, spot, straffoos, met mijn klagten;
 Die dweper predikt mijn vriendinne steeds de deugd,
 Terwijl hij 't werktuig is tot slooping van haar jeugd —
 Mogt ik hem, met mijn schoone in mijnen arm, doen beeven
 Voor mijn gerechte toorn!

WILLEM.

Gij moet uw drift weêrstreeven,
 En waaken voor 't belang van zulk een tedre min.

WERTHER.

'k Werd door mijn drift vervoerd; beeld echter u niet in,
 Dat ik Eugenia daarom ooit zal vergeeten;
 Ik zal, nog deezen dag, haar en 't heelal doen weeten,
 Dat Werther sterven wil, of overwinnen; ja,
 Dat eer Sebaldus.....

WILLEM.

Zwijg; zo 'k u niet tegen ga,
 Zult gij, door drift op drift ten uitersten verbolgen,
 Tot nadeel van uw liefde een schandlijk opzet volgen —
 Hebt ge alles aangewend wat u van dienst kan zijn?
 Reeds alles onderzocht, tot stilling van uw pijn?
 Men moet, na tijd beraad, als wij niet kunnen slaagen
 In 't geen wij wenschen, en niet eer, het uiterst waagen.

WERTHER.

Ik heb geiaan wat mij de min, mijne eer gebiedt;
 Uw vriend kan sineeken, ja, maar veuzen kan hij niet:
 'k Heb, steunende op de min, en 't onbegrensd vermogen
 Van mijne Eugenia, en haare aanbiddelijke oogen,
 Sebaldus overtuigd dat ik zijn dochter min;
 'k Heb hem, in 't bijzijn zelfs dier lieve zielsvriendin,
 Een onverzeelijke, een onkwetsbre trouw gezwooren
 Voor haar; de huichelaar wil mij nothans niet hooren!
 Hij voedt zijn dochter, zegt hij, op, voor zulk een vreugd,
 Die onvergankelijk is; haare ongerepte jeugd,
 Moet, volgens zijn ontwerp, bij duizend hemellingen,
 Ter eere van de deugd, eenmaal een lofzang zingen;
 De mensch, hoogst deugdzaam, zou, naar zijn begrip, deeze Aard
 Verlaaten konnen, en, in zijnen hemelvaart,
 Het kostlijk lichaam, dat hem hier tot last verstrekte,
 Zelfs met zig voeren; schoon dit nooit zijn kind verwekte
 Tot eenig dwaas bestaan, suft echter haar verstand:
 Ik haat haar' vader: 'k wil, door mijne drift vermand,
 Hem, die mijn heil benijdt, voortaan noch zien noch hooren;
 Het ongeluk, mijn schoone en mij, daardoor, beschooren,
 Wordt ligt' verzoet, als wij. . . .

WILLE M.

Elkaer nooit weder zien. . . .

WERTHER.

Zwijg, wreede!

L O D E W I J K.

Zwijg!

W I L L E M.

Op welk een wijs zou dat geschieden,
Als gij Sebalduſ, om zijn dwaasheid niet wilt ſpreeken?

W E R T H E R.

De min, mijn vriend, de min, blijft nimmer in gebreken;
Zij ſchenkt haar kinderen, ondanks hun deerlijk lot,
In zalige nurtjes, het onſchatbaar zielgenot
Der vrijheid; ja, om haar vermogen te verſterken,
Is 't haar zelfs mogelijk om wondien uit te werken.

W I L L E M.

'k Heb ook bemind, mijn vriend, maar zulk een oogeblik.....

W E R T H E R.

Gij mindet nooit zo teêr, zo ongeveinsd, als ik!
Indien gij twijfelt.....

W I L L E M.

Nu, ik wil u dan gelooven,
Ligt' heeft Eugenia.....

W E R T H E R.

Zij gaat Natuur te boven —

Ja vriend, Natuur had vaſt' beſlooten, al haar kracht
Te toonen, toen ze Eugenia heeft voortgebracht;
En nooit heeft ze in haar werk zo gunſtig mogen ſlagen:
Blonk het gevoel, een gift, die ieder kan behaagen,
Ooit uit twee oogen vol van majesteit en glans,

216 DE HEMELVAART VAN SEBALDUS:

't Was uit het tedere oog van mijne schoone! thans
Door tegenspoed bewolkt! Zo' de onschuldooit, besprongen
Door snoodaarts, die verwoed naar haaren glorie dongen,
Haar' zetel vestigde op de kooztjes van een maagd,
't Was op de bloozende, en, daar Werther roem op draagt,
Met kuiltjes prijkende en hoogst aangename wangen
Met mijne Eugenia! de bron van mijn verlangen:
Haar liefde is als een rots, waarop mijn hoop zig vest —
Wat zij voor mij verricht, mijn vriend, weet ik het best;
Ik die haar hier verwacht; denk wat ze om mij durft waagen!
O ja, Eugenia, neemt deel in mijne plaagen!
Zij zal haar' Werther niet doen sliken in zijo' smart —
Ach! dat zij kome! ik schenk haar duizendmaal mijn hart —

L O D E W I J K.

Tienduizend maal.

W I L L E M.

Gij zijt gelukkig.

W E R T H E R.

Ja, volkomen.

W I L L E M.

Maar, zou uw tederheid voor geen gevaaren schroomen,
Wanneer Eugenia tot haarent werd gemist?
Haar vader.....

W E R T H E R.

Zwijg van hem; dat hij zijo' tijd verkwist!

Met zuchten, met geweën...

W I L L E M.

Maar zo hij had beslooten

Om u van allehoop.....

W E R T H E R.

Kan iets mijn smart vergrooten?

W I L L E M.

Gewis, als hij zijn kind voor altoos u ontrukte.

W E R T H E R.

Wat zegt gij! — dat hij beeve indien hem dit gelukt!

Ik zal, de ontmenschte! een prooi van woede en gramschap

Ten kosten van mijn bloed Eugenia ontschaaken. (maaken!

W I L L E M.

En dan?

L O D E W I J K.

En dan?

W E R T H E R.

Daar na, met mijne zielsvriendin

Al 't zoet genieten van een lang vervolgte min.

W I L L E M.

Eugenia zou dan haar' vaders moorder huwen.....

W E R T H E R.

(gruwen!

Zwijg Wilm — een moorder! — ik! — uw woorden doen mij

De tedre Eugenia — ach! 'k bid u, geef mij raad!

W I L L E M.

Wel aan, ik ben op 't hoogst bewogen met uw' staat;
 Ik zal u mijn besluit doen openhartig hooren:
 Vooreerst dan, raad ik u, die woefte drift te snooren,
 Die u, het ga hoe 't ga, altijd verraden zal.
 Sebaldus is mijn vriend, ik zal hem uw geval
 Te vooren leggen, en hem van uw liefde spreken;
 Wacht mij hier weder.

W E R T H E R.

O uw trouw is mij gebleeken,
 Mijn vriend, toen ik... weet gij wat ik bedoel?

W I L L E M.

O ja:

Dat niets ons beider trouw in kracht te boven ga!

W E R T H E R.

Denk echter niet dat dit mij thans van nut zal weezen:
 Sebaldus is een zot; hij zal u straks beleezen,
 Om toe te stemmen, dat de mensch rampzalig is;
 U rasch verveelen: als hij zijn geschiedenis
 Van d' eersten mensch, bevrijd van snoode wanbedrijven,
 Ja zelfs ontbloot van vleesch en beendren gaat beschrijven,
 Als hij, uit *Jacob Beem* u, sidrend, maakt bekend,
 Het *wrang*, het *bitter*, 't *vuur*, de *poorten van de ellend*,
 De *quaal des lichts*, en meer dan duizend spoorloosheden.

W I L L E M , *lachende.*

Wel nu, ik zal voor 't minst, mijn' tijd met vrucht besteeden;
'k Zal met hem zuchten, met hem weenen, maar met een
Hem overhaalen om te luistren naar mijn reën.
Als 't mij vergund wordt uwe banden eens te slaaken,
Dan zullen wij ons met dien zotskap hoogst vermaaken.
Vaarwel!

W E R T H E R.

Vaarwel mijn vriend! zo gij mijn Schoone ziet,
Zeg, dat gij mij hier vindt, ten prooie aan het verdriet.

L O D E W I J K , *hem wederhoudende.*

Als gij Lizette ziet, Mijnheer! ach! doe haar weeten,
Dat ik, gelijk gij ziet, haar nimmer kan vergeeten.

(Hij toont hem den schoen.)

W I L L E M , *denzelven uit zijn hand slaande.*

Loop zot.

L O D E W I J K , *den schoen omhoog steekende.*

Helaas! gij ziet dit, hemel! wreek een daad,
Die strijdt met uw gezach — Voorkomen wij dit kwaad.

(Hij steekt schoen en band in zijn' zak.)

DERDE TOONEEL.

WERTHER, LODEWIJK.

WERTHER.

Eugenia! o naam zo dierbaar! u te noemen
 Zij Werther maar alleen vergund! hij durft zig roemen
 Alleen de man te zijn, in 't gantsch heelal, die 't zoet,
 Het welk gij ademt, smaakt — Eugenia! hoe moet
 Niet de echo duizendmaal dien lieven naam herhaalen!
 Gij, vogeltjes van 't wond; gij schelle nachtegaalen;
 Gij, sephirus, doe hulde, eerbiedigt, al te zaam,
 De schoone Eugenia! want zij, zij is bekwaam
 U allen, door den gloed van haare aanbiddelijke oogen,
 Te moorden; zijt voor 't minst dan met u zelv' bewoogen!

LODEWIJK.

Het alvernielend vuur, dat als een blikzemsraal
 Uit haar bruine oogen schiet, doorboort het hard metaal.
 Waar' mijn Lizette hier, dit bosch geraakte in koolen.

WERTHER.

Zwiig domoor, hoor naar mij; uw zinnen zijn aan 't doolen
 Hoe lieflijk verzelt me alom uw beeldenis,
 O mijne Eugenia! mijn vreugd! en waar toch is
 Het oogenblik, dat mij uw denkbeeld heeft begeeven?
 Verschijnt de gulde zon, om de Aard' te doen herleeven,

Het kalm gelaat, waarmee Natuur zig dan vertoont,
Schetst mij Eugenia, die mijn geluk bekroont;
Het kronkelende beekje, aan mijne zijde spelend,
Dat murmelt zachtkens, vaak de tedre grasjes streelend,
Uw heiligen naam, o zon van mijn verliefde ziel!
Het stervend westewindje, als het geen vreugd geviel,
Baauwde echter uwen naam, met onnavolgbre toonen,
Al zuchtend na, om dus u dankbaar' te beloonen,
Voor duizend genren, die ge alom, waar gij verschijnt,
Zo mild' ten toon spreidt, dat, rondsom u alles kwijnt.
De middag vindt mij op een barre heide aan 't dwaalen,
Of worstlende, om, in 't eind, de zege te behaalen,
Op rots bij rots; dan, o mijn onwaardeerbaar goed!
Verkwikt me uw denkbeeld, als de daauw, die vaak den gloed
Des hemels koelt, het veld — De dikke duifternisfen,
De stille nacht, die mij Natuur haar schoon doen misfen,
Verrasfchen me, als ik bij een honderdjaargen eik,
Of aan de helling van een' steen, uit blijk op blijk,
Uw min bepeins; en als in 't eind, mijn slaaprige oogen
Zig sluiten, met den staat van mijn gemoed bewoogen,
Dan slaat mijn minziek hart, Eugenia! — doorwond,
Bedwelmd, herbaalt mijn ziel den wenschelijksten stond,
Toen de eerste zaalge kusch, een heilig merk verstrekte
Van eeuwge tederheid, en wat mijn hart ontdekte —
Thans, aangegreepen door een hoogren invloed, is
Het diep bedroefd, en treurt, in zijn gevangenis;

Het beeft wanneer 't ontwaakt, van liefde en wellust tevens;
 Het lot, Eugenia! kort' vrij den draad mijns levens;
 Maar 't lot, noch tijd, ja zelfs geene eeuwigheid, kan mij
 Uw beeldnis derven doen; de ziel is daarvoor vrij —
 Eugenia! — met haar verlaat 'k mijn legerstede!
 Zij, zij is de inhoud van mijn droomen; van mijn rede,
 Gelijk den nachtuil, die 't verlaaten Slot bewoont, (schoont,
 Streelt mij steeds de eenzaamheid, daar niets mijn zucht ver-
 Het huilend bosch, als ik Eugenia moet derven,
 Is mij een Eden; gantsch vertederd wil ik sterven.

(Hij zet zig tegen een' boom.)

Ik zijge hooploos neêr op den geborsien grond;
 Ik staar den hemel aan, en, na een langen stond
 Vind ik mij zelve weêr; maar van mijn lief gescheiden;
 Mijn traanen, die tot nu haar vruchteloos verbeidden,
 Bedekken mijne kaak; belaaen met mijn kruis,
 Begeef ik mij, met een vertederd hart.

L O D E W I J K, *terwijl Werther opstaat.*
 Naar huis!

*Door zulk een liefde treurt
 De tortelduif, gescheurd
 Van haar' beminden tortel.
 Zij jammert op de dorre rank
 Van eenen boom, verdroogd van wortel,
 Haar! even lank.*

VIERDE TOONEEL.

De voorigen, EUGENIA.

WERTHER.

Zijt gij 't, Eugenia?EUGENIA, *nijgende*.

O ja Mijnheer.

WERTHER, *haar hand kuschende*.

Wat goedheid!

Wat sijnakt thans Werthers ziel eene overmaat van zoetheid!

EUGENIA.

Ik had het u beloofd.

WERTHER.

Hier heb ik u gewacht;

Hier, bij deeze elzenhaag, gevoelde ik al de kracht
 Van uw bekoorlijk oog; dat oog, dat mij doet hoopen,
 Om eens de haven van mijn wenschen in te loopen.

EUGENIA, *nijgende*.

'k Bedank u zeer.

WERTHER.

Hier zat uw minnaar angstig neêr;
 Hier klaagde hij 't geboomt, toen de echo, keer om keer,
 Zijn klagt terug zond om hem dieper nog te treffen.
 Geen sterveling, mijn Lief! kan mijne smart beseffen,

24 DE HEMELVAART VAN SEBALDUS:

Als ik in eenzaamheid om uwe liefde kwijn;
Als ik het incarnaat, het hemelsch ambrozijjn
Van uwe lippen drenk, en heigend moet verfmachten.

EUGENIA.

Dat is mijn schuld niet.....

WERTHER.

Neen; gij zoudt mijn druk verzachten,
Indien het nijdig lot u daarvan niet weêrhield.
Hier zat ik neder, door verlangen schier ontzield,
En, wijdende aan de maan, de taal van 't bloedend harte,
Borst ik dus uit, tot troost in mijne onlijdbre smarte.....

EUGENIA.

Hoe laat is 't Werther?

WERTHER.

't Is het uur der liefde.

EUGENIA.

Neen,

Gij zegt de maan.

WERTHER.

O ja; dus sprak ik als zij scheen.

*(Hij zet zig op zijn voorige plaats neder; Eugenia stelt
zig recht tegenover hem, en ziethem onbeweegelijk
aan, terwijl Lodewijk met zijn' schoen en band
verscheiden verliefde grillen maakt.)*

O tedre maan! worde ik door ijde waan bedroogen.
 Of straalt uw staarig licht veel bleeker in mijne oogen
 Als ik Eugenia, die goddelijke maagd!
 Herinner aan mijn' geest? ja zij, die mij behaagt,
 Is schooner dan de glans van uw bestorven kaaken:
 Ach! dat zij kome om all' mijn wenschen te volmaaken!

E U G E N I A.

Ik ben hier immers!

W E R T H E R.

Kom, rijk me uw vergoode hand.

E U G E N I A.

Zeer gaarene.

W E R T H E R, *opstaande, drukt haar hand
 aan zijn hart, na dezelve verscheidene
 maalen gekuscht te hebben.*

O hoe sticht deez gift een nieuwen brand
 In mijn verliefd gemoed! — moest 'k u zo lang ontbeeren!

E U G E N I A.

(leeren

Ik kon niet eer, mijn vriend! 'k moest nog een hoofdstuk
 Uit *Jacob Beem*, en wel dat van de *jongvrouw*, en,
 Van *Adam*, met de poort des levens, als 'k dit ken,
 Heeft vader mij beloofd, dat hij me ook zal verklaren,
 Hoe vroomen menschen naar den hemel kunnen vaaren,

W E R T H E R.

Uw vader is een zot.

P

216 DE HEMELVAART VAN SEBALDUS:

EUGENIA.

Denk echter wie hij is.

WERTHER.

Hij is de bron van al mijn wreede droefenis.

EUGENIA.

Hij is mijn vader; 'k zal hem daarom nooit weêrstreeven;
Zo lang ik bij hem ben hem steeds genoeg geeven;
Zulks is mijn pligt: volbreng ik dus een dwaaze daad,
Die is verschoonbaar, en, naar mijn begrip, geen kwaad.
'k Beken, mijn vader heeft een denkbeeld ingezoogen
Dat onbegrijpelijk is, althans voor mijn vermogen
Van denken; maar mijn vriend, wie dwaalt niet nu of dan?
Mijn vader, schoon hij dwaalt, is een deugdzaam man;
Ik ben te wel bewust van zijn genegenheden
Te mijwaards, dan dat hij zig ooit zou zien bestreeden
Door de ongehoorzaamheid van zijn geliefde kind;
'k Voldoe des aan zijn' wensch. Wat u belangt, mijn vriend,
Mijn Werther! als de band des huwlijks onze harten
Verëenigd heeft, zal ik voor u de wereld tarten;
Uw welbehaagen, meer dan mijn begeerte en wensch
Voldoen.

WERTHER, *zijne beide handen ten hemel heffende.*

Zwijg engel!

LODEWIJK.

Zwijg!

EUGENIA.

Dit maakt mij slechts een mensch.

Toen ik mijn hart u schonk, heb ik mij voorgenomen
Mijn woord te houden, en voor geen gevaar te schroomen;
Gij ziet hoe ik voor u mij daaraan overgeef:
Maar dat mijn liefde nooit mijns vaders heil weêrtreef;
Ik ben zijn dochter, schoon uw minnaares; 'k zal trachten
Hem te behaagen, en u naar verdiensten te achten.

WERTHER.

Balstuurig lot! waarom vervolgt gij zulk een min! —
Doe meer, Eugenia! volmaakte zielsvriendin!
Bekroon de liefde van een' minnaar, die zijn leven
Voor uw bezitting wil, getroost, ten besten geeven.

EUGENIA.

Dan waart gij immers dood!

WERTHER.

Thans sterf ik van verdriet.

EUGENIA.

Waarom verlost ge u selv' van uwe kwelling niet?

WERTHER.

Dat wonder kan alleen uw waarde hand verrichten.

EUGENIA.

Doe slechts 't vooroordeel, 't welk uw oogmerk dwarsboomt,
Maak u voortaan den vriend mijns vaders. (zwichten;

WERTHER.

Ik zijn vriend!

EUGENIA.

Hoor Werther, 'k weet dat gij mijn wedermin verdient;
 'k Bemint u als mij zelv, maar 't kan mij hoogst mishaaغن,
 Dat gij zo zot zijt van uw eigen hart te plaagen;
 Dat zonderlinge, dat uw liefde steeds verzelt;
 Dat onvoorzichtige; dat vreezelijk geweld,
 Het welk mij aanzet om u dikwijls te mistrouwen,
 Mishaaغن mij; kan ik met geen gunstig oog beschouwen.
 Dit is de wijs niet daar een eerlijk man op mint.

WERTHER, *terwijl Lodewijk zijn
 schoen in zijn borst verbergt.*

Gij wantrouwt mijne min! heb ik mijn' boezemvrind,
 Niet een volkomen schets van mijn verdriet gegeeven?
 Ja schoone! hij heeft, door zijn vriendschap aangedreeven,
 Bewoogen met ons leed, beloofd, dat hij zijn' dienst
 By uwen vader....

EUGENIA.

Hoe! dit treft me op 't onvoorzienst!

Is hij.....

WERTHER.

Hij is reeds heen, om 't all' voor ons te waagen;
 U, voor uw' minnaar, van uws vaders hand te vraagen;
 Ik wacht hem hier weeron.

EUGENIA.

Gij doet mij schrikken!

WERTHER.

Hoe!

Dat hij voor ons geluk een sterke pooging doe.....

EUGENIA.

Hij zal ons ongeluk, en niet ons heil bewerken —
 'k Vlieg heen; mijn vader mogt mijn afzijn ligt' bemerken;
 Dit waar' genoeg om ons voor altoos van elkaër
 Te scheiden.

WERTHER.

Laat gij mij dan over aan 't gevaar,
 Van in uw afzijn door de schicht der min te sterven?

EUGENIA.

'k Zal, zo 't mij mooglijk is, u bijstand doen verwerven,
 Vaarwel!

WERTHER.

Dat ik u kusch' — vaarwel, Eugenia!

O ziel van Werthers ziel! mijn leven volgt u na.

*(Hij blijft onbeweegelijk staan, houdende de oogen ge-
 vestigd op den weg langs welken Eugenia vertrok-
 ken is.)*

V I J F D E T O O N E E L.

W E R T H E R , L O D E W I J K.

L O D E W I J K.

Daar gaat zij heen!

W E R T H E R , *na zwaar gezocht te hebben.*

Zij gaat! en laat mijn teder harte

Ten prooie aan onrust, vrees, en doodelijke smart!

L O D E W I J K.

O wreede! moet gij dus, hem die u vuurig mint,
Vermoorden! zo uw wraak in bloed behaagen vindt....

W E R T H E R.

Gij hebt mij dan aan mijn geluk ontrooven kunnen!
Aan dat onschuldige! o! zoudt gij het mij misgunnen!
U slechts te aanschouwen was mijn eenigst heil op Aard!
Geen zaligheid was meer dan dit geluk mij waard!
Aan uwe zijde zoog mijn ziel geheele stroomen
Van zuivren wellust in, van uw gelaat genomen!
Als mijn vertederd oog u zag, vriendin! als ik
Met mijne lippen, in dat zalig oogenblik,
Aan het genoeg vast gekluisterd was; mijn zinnen
Zig bragten al den schat van uwe deugd te binnen,
Riep mijn gevoelig hart, in vollen nadruk, uit,
Men schildert engten schoon! maar gij alleen, besluit

In u, all' wat ooit schoons op Aarde werd gepreezen;
 In u is zuiverheid en waarheid; boven deezē,
 Eene eeuwge vreugde en onveranderlijke min;
 En nu — Eugenia! nu kwam 't u in den zin
 Om een' elendeling dit paradijs te ontzeggen!
 Uw wil is hem een wer, die niemand durft weêrleggen;
 Hij dwaalt een wereld door, gantsch ledig, waar zijn voet
 Bij iedre treê, niets dan een scherpe doorn ontmoet....
 Ik zie Sebaldus met mijn' vriend! wat zal dat weezen!
 Verbergen we ons om niets van zijnen haat te vreezen.

Z E S D E T O O N E E L.

De voorigen, SEBALDUS, WILLEM.

SEBALDUS.

Wel nu, ik zal dan, aan het geen hij wenscht voldoen;
 Mits dat de *esfentia* van 't geen hij durft vermoên,
 In den gestrengen *quaal* der pligten zig besluite,
 En hij, volmondig, mij, zijn hartsgeheimen uite.

WILLEM.

'k Verzekeer u dat hij uw dochter reêr bemint.

SEBALDUS.

Beminnen! ach mijn vriend! het stoflijk deel bevindt
 Zig in de vleeschelijke elendigheid; de poorte
 Der duisternisfê, en der wanstaltige geboorte!

232 DE HEMELVAART VAN SEBALDUS:

Dit bindt ons aan deeze Aarde, en maakt, dat ons gemoed,
Met helſche pijn, en angst, en kwelling wordt gevoed;
Daar we, in de *esſentia* van ons begin nog ſtaande,
En in de poorte van de heilige lelij gaande,
Den *quaal van 't regioen der ſtrengheid* ondergaan,
En, met de ſtof, die ons nog onderdrukt, belaën,
In de eerſte *matrix* van ons wezen nederzinken.

W I L L E M.

Mijnheer, daar 'k uw vernuft zo heerlijk uit zie blinken,
Moet ik u vraagen.....

S E B A L D U S.

Of de mensch niet van deeze Aard',
Als hij hoogst deugdzaam is, voort naar den hemel vaart?
Dit was 't *principium* van Adam; deeze, ſtaande
In 't eigen *centro* van de *esſentia*, en gaande
In 't *elementiſch rijk*, had vleesch noch beendren; neen.
Dit was den mensch niet, maar den dieren slechts gemeen:
Des had hij, als een damp, ten hemel konnen vaaren;
Maar de *appelbeet*, mijn vriend! onmooglijk te verklaaren,
Verwekte ſtraks den geest der *ſtrengheid*, en, o ſmart!
De *mensch kreeg darmen, gal, een maag, een blaas, een hart*;
De geest des werelds heeft hem in bezit genomen.

W I L L E M.

Die zwaarigheid zal men niet ligt' te boven komen.

S E B A L D U S.

De deugd, mijn vriend! de deugd, verdrijft de wereldgeest,

En sluit hem in het rijk der duisternis, men leest
 Bij den geleerden *Beem*.....

W I L L E M.

Maar daar, bij al de deugden
 Die ooit uw vroom gemoed, uw zuiver hart verheugden,
 Menschlievendheid vooral, zo 'k meen, een plaats verdient.
 Duld dan, dat ik nog eens u spreek van mijn' vriend,
 Den braaven Werther.

S E B A L D U S.

'k Heb mijn meening u beleeden;
 'k Ben met zijn liefde voor mijn dochter hoogst te vreden.

W I L L E M.

Is 't waar Mijnheer?

S E B A L D U S.

O ja; doch mits dat ik, vooraf,
 Mijns dochters *centro*, haare *essentia*, 't zij straf
 Of lieflijk, in die zaak genoegzaam raad ga vraagen;
 Dat ik eerst weete of zij elkander wel behaagen.

W I L L E M.

Of zij elkander wel behaagen! och Mijnheer!
 Spaar deeze moeite, zij beminnen even teêr.

S E B A L D U S.

Hoe, heeft Eugenia zig reeds aan hem verbonden?

W I L L E M.

En hij zig ook aan haar.

234 DE HEMELVAART VAN SEBALDUS:

SEBALDUS.

Zij heeft haar' pligt geschonden!

Zij leev' dus in de *quaal* der ongehoorzaamheid —

Vaarwel, mijn gramfchap zij haar eindeloos bereid.

WILLEM.

Maar 'k bid u...

SEBALDUS.

Zwijg; ik zal mij billijk wraak verſchaffen.

WILLEM.

Mijnheer...

SEBALDUS.

Mijn pligt gebiedt mij, haar op 't ſtrengſt te ſtraffen.

WILLEM.

Laat Werther....

SEBALDUS.

Dat hij beeve; Eugenia verlaat',

Of in de *matrix* vall' van zijne onmenſchte daad.

ZEVENDE TOONEEL.

WILLEM, WERTHER, LODEWIJK.

WERTHER, *met den degen in de hand,*
en door Lodewijk gevolgd.

Vervloekte dweper! vlucht, of ik zal u doen ſneeven;
U aan de *matrix* van den afgrond overgeeven;

Verdelger van mijn heil, en moorder van uw kind! —
 En gij, onzalige! gij valsche en snode vriend!
 Moest uw geveinsde tong mijn ongeluk volmaaken!

L O D E W I J K.

Moest gij!

W I L L E M.

Hoe Werther!....

W E R T H E R.

Zwijg, 'k zal u de ziel doen braaken

Zo gij mij niet ontvlugt — Eugenia! 't is uit!

L O D E W I J K.

't Is uit!

W E R T H E R.

Het is gedaan! ik zegen het besluit

Des hemels! want het zal mijn droevig lot bepaalen;

Wij zullen eindlijk eens gelukkig zegepraalen,

Als mijne ziel, uw ziel, omarmende, in een rust

Die ongestoord blijft, naar haar welgevallen kuscht —

Vaarwel!

*(Hij wil zig doorsteeken, doch wordt daarin door Lode-
 wijk wederhouden.)*

L O D E W I J K.

Bedaar Mijnheer!

W I L L E M.

Wat wilt gij doen?

W E R T H E R.

'k Wil sterven;

Ja 'k waar' reeds dood had gij geen hulp mij doen verwerven.

(Zijn' degen opsteekende, vervolgt hij tegen Lodewijk.)

Wat ben ik u verplicht! —

(*Tegen Willem.*) Vergeef de ooplopendheid
 Van mijne zinnen, want de smart die mij bestrijdt
 Is onbegrijpelijk — zeg, doet ze u mijn' dood niet vreezen?

W I L L E M.

Gewis; doch mogelijk zal die nog te stuiten weezen.
 'k Beken, het is mijn schuld; ik heb u, te onbedacht,
 En niet met opzet, in deez droeven staat gebragt:
 'k Ging waarlijk om u dienst te doen, Sebaldus spreken;
 'k Ontmoette hem, en 't is, gevallen, u gebleeken
 Dat ik 't reeds zo ver bragt, dat hij Eugenia
 U toestond; maar mijn vriend.....

W E R T H E R.

Het oogenblik daarna,
 Zag ik, medogeuloos, haar uit mijne armen scheuren!
 Nu hoop ik niets, dan steeds mijn noodlot te betreuren;
 't Rampzalig overschot mijns levens, door den dood
 Te ontrukken aan 't geweld der liefdel

W I L L E M.

Uw smart is groot;
 Het spijt me, om dat ik zelf, in plaats van die te heelen,
 U, als met eigen hand doe in de rampen deelen:
 Schep echter moed, mijn vriend! ik ben thans meer gezind
 Dan ooit, Eugenia, die gij zo teêr bemint,
 U aantebieden, om dus mijne schuld te boeten,

WERTHER.

O edelmoedig vriend! ik werp mij aan uw voeten....

WILLEM.

Sta op; ik zie Lizette.

A G T S T E T O O N E E L.

*De voorigen, LIZETTE.*WERTHER, *Lizette te gemoet gaande.*

O meisje! ik bid u! spreek!
L O D E W I J K.

Ach spreek!

WERTHER.

In 's hemels naam! daar het u duidelijk bleek;
Hoe slijt Eugenia, nu zij mij derft, het leven?

LIZETTE, *hem naarbootsende.*
Ze is hoogst rampzalig; ik, ik zag haar leden beeven;
Zij zuchtte, weende, en zeeg op mijnen boezem neêr;
Ik bragt haar op een' stoel, terwijl zij, keer op keer,
Haar stervende oogen dan ten hoogen hemel wendde,
Dan weder floeg naar de Aard'; niets kon in haare elende
Haar troosten: „ Ach! Lizette! ik bid u!” riep zij uit,
„ Eugenia wordt haast den wreeden dood ten buit:
„ Ga, haal papier en inkt, ik moet aan Werther schrijven....”

WERTHER, *met tederheid.*

Aan mij!

LIZETTE, *hem een' brief geevende.*

Zij schreef deez' brief.

WILLEM, *terwijl Werther den brief opent.*

Wat kan de min bedrijven!

Vol buitenspoorigheid, zet ze edle harten aan

Tor daaden, die met deugd noch met verstand bestaan!

WERTHER.

Ik bid u hoor, mijn vriend!

(Hij leest, na den brief verscheidene maalen gekuscht te hebben.)

„Mijn Werther!” — zielevriendinne! —

„'k Zend u deez' letters” — ach! heb dank mijne engelinne! —

„Op dat gij kennen zoudt” — Eugenia! uw hart?

Ik ken dat deugdzaam hart — „in welk een wreede smart

„Ik mij bevind” — helaas! uw Werther voelt uw plaagen —

„Mijn vader vindt in 't eind.....” *(Met drift.)*

wat vind hij? — „zijn behaagen

„In me optesluit” — hoe! — vervloekte dwingeland!

Gij sluit haar op! — kom, Wilm! kom, steeken wij den brand

In het gehaat verblijf, het welk haar houdt gevangen,

Die mijne ziel gebiedt; doe mij uw hulp erlangen! —

Kom, meisje! ga ons voor; wijs mij het strijdperk aan,

Waarin 'k verwinnen wil, of vechtend wil vergaan.

L I Z E T T E.

O edelmoedig held! een beter noodlot waardig; (vaardig :
Uw dorst naar wraak, naar bloed, naar vuur, is hoogst recht-
'k Zal u geleiden, ja — maar lees den brief eerst uit.

W E R T H E R, *leezende.*

„ Het tuinhuis is de plaats ” — daar Werther het besluit,
Dat hem het dierbaarst heil was door uw min beschooren ;
Dat gij hem mindet, mogt van uwe lippen hooren —
„ Daar ik gevangen ben ! daar ik uw hulp verwacht ” —
Mijn hulp ! — Eugenia ! hij die den dood veracht
Om uw bezitting, zal het uiterst voor u waagen —
In 't kort kom ik, verwoed en grimmig, op te daagen —
„ *Post scriptum* — vader heeft den sleutel van de poort.
„ Ik blijf uw dienaar.” — (*Tegen Willem.*)

Wel nu, gij hebt gehoord....

W I L L E M.

Met veel gedulds mijn vriend; 'k durf u bijna belooven....

W E R T H E R.

Dat gij Eugenia haar' schaaker zult ontrooven ?

W I L L E M.

Ten minsten....

W E R T H E R.

Wat geluk! — o meisje! ik bid u! ga,
Zeg, aan de goddelijke, aan mijne Eugenia!
Dat ik haar redden zal; dat zij mij af moet wachten.

L I Z E T T E.

Dat u de hemel hoede! ik zal mijn' pligt betrachten.

L O D E W I J K, *tegen Lizette.*

Verberg u!

L I Z E T T E.

In dit bosch?

W E R T H E R, *tegen Willem.*

Dat men het uiterst waag' ;

Dat vrij Sebaldus mijn geliefde bruid belaag' ,

Zo gij mij helpen wilt, heb ik mij voorgenomen

Haare eer te redden, of mijn bloed te laten stroomen.

W I L L E M.

Wat zullen wij bestaan?

W E R T H E R.

Den muur die haar omvangt

Ter neder werpen.

W I L L E M.

O, wat dat ontwerp belangt

Raade ik u af te zien, want dan waar' t al verloren

Maar zacht. (*Hij staat eenigen tijd in gedachten.*)

W E R T H E R.

Mijn vriend! ik bid. . .

W I L L E M.

Wel aan; wil mij eens hooren ;

Beloof mij dat uw moed voor niemand zwichten zal.

W E R T H E R, *de hand aan zijn' degen staande.*

Ik zweer 't.

L O D E W I J K.

En ik.

W I L L E M.

Nu dan: terwijl een laagen wal
Sebaldus tuin omringt, zo moeten wij het waagen,
Dien te beklimmen.

W E R T H E R.

'k Zal mij naar uw' zin gedraagen.

W I L L E M.

Voords 't dak bekloutren van het tuinhuis; daar ik dan,
U, door den schoorsteen, in een' mand, zo 't weezen kan,
Zal nederlaaten, om Eugenia te aanschouwen.

W E R T H E R.

Wat hemelsche inval!

W I L L E M.

'k Wil u alles toebetrouwen.

De duisternis zal ons ten hoogsten gunstig zijn;
Ik zal het noodige bezorgen.

W E R T H E R.

Maar, o pijn!

Zal mijne Eugenia niet tot den dood verschrikken,
Als ik dus bij haar kom? hoe zullen wij het schikken?

242 DE HEMELVAART VAN SEBALDUS:

Sebaldus, weet gij, heeft den Gentel van de poort:
Wat raad mijn vriend, wat raad, zo hij geritsel hoort?

W I L L E M.

'k Zal mijn gedachten u, daarover, nader zeggen;
Vaar wel; ik ga het een en ander overleggen.

N E G E N D E T O O N E E L.

WERTHER, LODEWIJK; LIZETTE, *als voorets.*

W E R T H E R.

W elaan, gij ziet mijn vriend, dat ik mijn deertlijk lot
Wil onder de oogen zien; dar ik, geenzins, ten spot
Verstrekken wil van hem, die mijne min durft hoonen;
Zoudt gij genegen zijn uw' bijstand mij te toonen?
Zoudt ge een rampzaalgen, in zijn' tegenspoed en snart,
Wel wilten helpen? of, zou zijn rampspoedig hart
Nu vruchtloos klaagen?

L O D E W I J K.

Neen; wat gij ook hebt te schroomen,
Mijn trouw, mijn moed, mijn arm, doen u het heil bekomen
Waar uw verliefde ziel bij dag en nacht om klaagt.
Spreek, ongelukkige! en het uiterst wordt gewaagd —
Moet ik de sterren gaan besrijden? of de baaren
Doorkruisen? ...

WERTHER.

Neen, mijn vriend! het grootste der gevaaren
Is ongetwijfeld het bekloutren van het dak,
't Welk mijne Eugenia.....

LODEWIJK.

'K zal zulks op mijn gemak
Verrichten — maar Mijnheer, wat ook mijn lot moog' weezen,
Dit hart, dat teder mint.....

WERTHER.

'k Begrijp u, wil niet vreezen:
Zo 't lot ons gunstig is, ontvangt gij van mijn hand,
Lizette, die u mint.

LODEWIJK.

Mogt ik een onderpand,
Meer stoflijk, wigtiger, van uwen trouw ontvangen,
Gij weet Mijnheer.....

WERTHER.

Ja, 'k zal voldoen aan uw verlangen,
(*Hij geeft hem een' goudbeurs.*)
Daar, trouwe lotgenoot! dit binde u aan uw' pligt.

LODEWIJK, *den beurs aannemende.*

Al wat gij vordren kunt wordt straks door mij verricht.

WERTHER.

'k Ga naar mijn' vriend, en zal dan nader met u spreken.

LODEWIJK.

Rampzalige! vaarwel! mogt u geen heil ontbreeken!

TIENDE TOONEEL.

LODEWIJK; LIZETTE, *als vooren.*

LODEWIJK, *na zig op de plaats vanwaar Lizette het tooneel verlaaten heeft, gesteld te hebben.*

Betraal, o godlijk licht! o alverkwikbre zon!
 Betraal dit lomrig woud, zo ziet mijn oog de bron
 Waarnaar mijn zuchtend hart, met uitgerekt verlangen,
 Den tijd vooruit snelt om zijn wenschen eens te ontvangen;
 Lizette! o levenszon van mijn verliefde ziel!
 Aanbidlijk pronkaltaar waarvoor ik nederkniel,

(Hij valt op beide zijne kniën.)

Verdrijf de nevels, die, door duizend bange zorgen,
 Ontstaan, mij sultren; ach! blijf niet voor mij verborgen!

LIZETTE, *uit het bosch.*

Wie klaagt zijn minnesnaart?

LODEWIJK.

Een die u vurig mint.

LIZETTE.

Wie zijt gij?

LODEWIJK.

Lodewijk.

LIZETTE.

Ik ken u niet, mijn vriend.

L O D E W I J K.

Helaas! gij kent hem niet, die voormaals u bekoordel
 Gij kent hem niet, die vaak van uwe lippen hoorde,
 Dat hij uw oog beviel! gij kent hem niet! welaan,
 Dan zal ik op deez plaats en voor uw oog, vergaan.
 Vaarwel, o stuursche maagd! gij zult uw minnaar derven;
 'K zal, nederstortende.....

L I Z E T T E.

O ik lach wat met dat sterven.

L O D E W I J K.

Gij lacht er meê! welaan; (*Hij haalt een groot knipmes
 uit zijn' zak.*)
 dit staal! — (dat zij maar kwam'!)
 Dit blinkend staal — ('t wordt ernst) — zal eindelijk den vlam
 Die mij het harte blaakt, door stroomend bloed verdooven:
 Vaar wel! ik sterf.

L I Z E T T E.

Vaar wel!

L O D E W I J K.

't Gaat mijn begrip te boven!
 Zij komt niet. (*Hij valt voorover, maakt eenig getier
 en roept met een slaauwe stem;*)
 'K ben gewond! — mijn bloed, helaas! mijn bloed,
 'T welk gij vergooten hebt.....

L I Z E T T E, *te voorschijn komende.*

Mijn Damon! ach! dit doet

246 DE HEMELVAART VAN SEBALDUS:

Mij niet meer twijflen aan de oprechtheid uwer liefde:

Rijk mij uw waarde hand.

LODEWIJK, *zijn hand opsteekende.*

O gij, wier schoon mij griede,

Wat zijt gij wreed!

LIZETTE.

Rijs op. Denk aan uw' wond.

LODEWIJK, *opstaande.*

Mijn wond

Kunt gij geneezen.

LIZETTE.

Ik!

LODEWIJK.

Eén kuschje van uw' mond.

LIZETTE.

Voldoe uw hartsbegeerte, ik zal uniet weêrstreeven.

LODEWIJK.

Bemint gij mij?

LIZETTE.

O ja.

LODEWIJK, *hij omhelst haar; vleit zig
langzaam in haar' arm, en bezwijkt.*

Ik voel mijn leden beeven!

LIZETTE.

Hij sterft! mijn Lodewijk!

LODEWIJK, *met een slaauwe stem.*

Lizette! (*Lachende.*)

Is dat niet schoon?

Zo vrijt men naar den smaak.

L I Z E T T E.

Op dat men duidelijk toon'

Van welke neigingen ons harte wordt befreeden.

L O D E W I J K.

Kom zwijgen wij daarvan; stel uw gemoed te vreden;

'k Wilde u doen zien hoe thans een man van groot verstand,

Van zijne liefde spreekt.

L I Z E T T E.

Zeg van zijn snooden brand.

L O D E W I J K.

En dan mijn Heer?

L I Z E T T E.

Uw Heer is mede een van die gekken.

L O D E W I J K.

O zeg dat niet, vriendin! hoor, 'k zal u iets ontdekken;

Hij leert het uit een boek.

L I Z E T T E.

Een boek! ei zeg mij toch,

Hoe heet het?

L O D E W I J K.

't Heet — laat zien — zo aanstonds wist ik 't nog;

Maar 't is dan eens recht fraai; het is zo schoon geschreeven,

Dat het mij, toen ik 't las, van puure schrik deed beeven;

't Is droevig, angstig, naar, vol nooit gehoorde taal;

248 DE HEMELVAART VAN SEBALDUS:

De minnaar brengt zijn meisje in 't graf, als in een zaal;
Daar, zittende op een kist.....

L I Z E T T E.

Dat moet behaaglijk weezen!

Maar zeg eens, Lodewijk, mag ik het niet eens leezen?

L O D E W I J K.

Wel neen jij! — maar zie daar; daar is een stuk er van;
Mijnheer heeft het berisjd; o 't is een schrauder man!
Doch eer ge aan 't leezen gaat, moet ik u iets ontdekken,
Dat, zo 'k mij niet bedriege, u tot meer vreugds zal strekken.

L I Z E T T E.

Wat dan?

L O D E W I J K.

Ziet gij dir geld?

L I Z E T T E.

Wat is daar aan te zien?

L O D E W I J K.

Meer dan gij denkt: ik kom 't u vriendlijk aan te biën,
En revens met mijn hand: deez beurs zal ons verbinden,
Wijl ik mijn Heer daar voor zal zijn geluk doen vinden.
Wij zullen uw meestres uit haaren boei ontslaan,
Haar huwen aan mijn' Heer, of strijdende vergaan.

L I Z E T T E.

'k Begrijp u niet.

L O D E W I J K.

Ik zal u alles openleggen.

Kom schoone , rijk me uw hand ; 'k zal , wandelende , u zeggen
Wat rol ik speelen ga ; hoe ge u gedraagen moet ,
Ter krooning van mijn' wensch en blusfching van mijn' gloed.

L I Z E T T E.

Ontvang deez hand mijn vriend.

L O D E W I J K.

Niets kan mij meer behaagen

Dan steeds den waarden naam van uwen vriend te draagen.

Eijnde van het eerste Bedrijf.

T W E E D E B E D R I J F.

E E R S T E T O O N E E L.

*Het tooneel verbeeldt een kamer.*E U G E N I A , *aan een tafel zittende.*

Zie daar de tederheid eens vaders voor zijn kind —
 Ik opgeflooten! — ach! de staat waarin 'k mij vindt
 Is onverdraaglijk wreed! mijn hart, het welk de liefde
 Eer ik 't vermoeden konde, onwederstaanbaar griede,
 Weet, tusfchen kinderpligt, en ongeveinsde min,
 Geen middenweg; vergeefsch beeld ik mij fomtijds in
 Dat men het alles, ja, des noods, ook zelfs het leven
 Moet waagen, voor den geen die het ons heeft gegeven;
 Eene andere infpraak, die al mijne reën verdooft!
 Zegt, gij hebt Werther eens uw wedermin beloofd;
 Hem ongetrouw te zijn zou u van fmart doen fterven:
 O hemel doe mij eens een beter lot verwerven!

T W E E D E T O O N E E L.

EUGENIA, *Vrouw Snaps*, LIZETTE,*Vrouw Snaps*.

'k **B**en razend; och mijn kind! mijn lieve Eugenia!
 Uw vader is een gek; een droeve kniezer, ja
 Een druifoor in zijn hart; een prediker van elende;
 Een finelaar, die als men hem niet beter kende,
 Elk zou gelooven doen, dat hij zijn gantschen tijd,
 In het beoefenen van waare deugden slijt;
 Daar hij, in tegendeel, de meeste van zijn dagen,
 Met *centro*, *matrix*, en *esfentia*, wat plaagen!
 Elendig doorbrengt; en, denk, denk wat groot verdriet,
 Wat droefheid voor Vrouw Snaps! zo rasch als hij mij ziet,
 Uitbarst in zuchten, in verwenschingen, en vloeken —
 Schep moed, mijn kind! schep moed! wij zullen middel zoeken,
 Om u te redden: eer drie dagen zijn voor bij,
 Ben ik Vrouw Snaps niet meer, of gij zijt weder vrij.

EUGENIA.

Ik heb beslooten om mijns vaders zin te volgen;
 Het strenge lot, op mij, gantsch buiten schuld, verbolgen,
 Geduldig door te staan, om dat mijn vader 't is
 Van wien ik het ontvang.

Vrouw S N A P S.

Wel ja mijn kind, wel wis;
 Uw vader heeft gelijk; gij moest hem niet weêrstreeven;
 Hij zou u anders aan de *matrix* overgeeven
 Van duizend kwellingen, mer naberouw gepaard:
 Hoor, volg mijn' zin, en blijf aan Werther alles waard'.
 Toen ik Sebaldus hart deed luistren naar de liefde;
 Toen hem mijn oog, ja zelfs tot stervens toe, doorgrie'de,
 Was hij een ander man; toen was de *essentia*,
 Het *centrum* van zijn hoop, 'k geef dit ter eer hem na,
 Geground op het bezit van mij, zijne uitverkoren;
 Mijn moeder wilde ook naar zijn aanbod geen zins hooren;
 Wat was het mensch bedroefd! hij builde dagen lang,
 Wanneer hij bij mij was; maar ik, ondanks den dwang
 Mijns moeders, liet hem in het ongeluk niet steeken; (ken;
 Wel neen mijn kind, wel neen; 'k besloot me op haar te wree
 'K bewerkte dat ik met Sebaldus mij bevond
 In een priëel; op een bevalgen avondstond;
 Bij 't schijnen van de maan — wat was mijn minnaar teder!
 Hij zette zachtkens mij, naast hem, in 't gras ter neder;
 Zijne armen om mijn' hals; zijn hart sloeg op mijn hart;
 Hij maakte rasch een einde aan mijne en zijne smart.

(In lachen uitbarstende.)

Zo moet men doen mijn kind; zo moet men liefde draagen.

L I Z E T T E.

Ik denk dat Werther dit ook hooglijk zou behaagen.

Vrouw S N A P S.

Zwijg -- Denkt gij niet, mijn kind, dat ik gelukkig was?
 Wel neen, Eugenia, wel neen; mijn moeder, rasch
 Bemerkende dat ik haar voorzorg had bedroogen,
 Was woedende; eens was ze in haar gramfchap opgevloogen,
 En gaf me een' klap, een' klap, daar nog mijn hoofd van beeft;
 Maar wat deed ik, hoewel een weinig onbeleefd, (ten,
 'k Gaf haar een' klap weêrom; 'k was, volgens mijn gedach,
 Toen vrouw, zo wel als zij.

E U G E N I A.

Zou dan mijn moeder achten.....

Vrouw S N A P S.

Wel neen mijn kind, wel neen! ik prijs het niet; maar hoor;
 Mijn vader floot mij op; dit kwam mij haatlijk voor;
 Ik kon Sebaldus niet verbannen uit mijn zinnen;
 Ik hield mij stil, doch dacht een stukje te beginnen,
 Daar men van hooren zou: in 't midden van den nacht,
 Toen alles stil was, schreeuwde ik, woedende, uit mijn magt,
 Voor 't vengster, brand! moord! brand! men sloeg de glazen
 En drong in huis; in deeze ontftelmis ging ik loopen; (open,
 Ik vond Sebaldus, voort met hem op 't hazepad;
 Wel ja mijn kind, wel wis! de buuren zeiden dat
 Ik recht had; dat geen mensch zijn kindren op mogt sluiten.

L I Z E T T E,

Dat denk ik ook.....

Vrouw S N A P S.

Zwijg stil — 'k Ging me echter niet te buiten

In mijne vrijheid ; neen ! Sebaldus bood zig aan ,
 Na dat hij mij verftak , om eens naar huis te gaan ;
 Of hij toen van 't priëel , of wat hij toen vertelde ,
 't Gelukte hem althans dat hij de zaak herftelde ;
 Hij kwam te rug , ik lachte , en trouwde kort daar na ;
 Zo moet men doen : 'k zeg dit juist niet , Eugenia ,
 Om dat gij even eens uwe ouders zoudt ontvluchten ;
 O neen mijn kind , wees maar gerust , en ftak dat zuchten ;
 Het helpt tog niet ; heb slechts een korten tijd geduld ;
 Ontzie uw' vader ; hij is thans geheel vervuld
 Met zijn gevoelen van lichaamlijk optevaaren :
 Straks komt hij bij u , om zijn meening te verklaaren
 Omtrent uw' minnaar ; laat hem praaten ; spreek geen woord ;
 Geef hem volmaakt gelijk ; ik weet , als hij dit hoort ,
 Dat hij u meer dan ooit zal trachten te behaagen ,
 En maaken zelf een einde aan uw verdriet en plaagen .

E U G E N I A .

'k Zal nooit vergeeten wat ik hem verschuldigd ben ;
 Dat hij mijn vader is — dat ik mij voords gewenn'
 Aan een gevangenis , die me ieder uur doet beeven .

Vrouw S N A P S.

Mijn lieve Eugenia ! 'k zal u genoeg geven ;

(*Zij weent .*)

Och ja ! — och ja mijn kind ! — kom , kusch uw moeder — och !

Wees maar gerust; gij zijt mijn waarde dochter tog —
 Lizette blijft bij u; zij zal geen moeite spaaren:
 Om, door haar vrolijkheid uw droefheid opteklaaren,
 'k Ga bij uw' vader, nu, zijt welgemoed mijn kind;
 't Gaat vast dat ge u in 't kort volmaakt gelukkig vindt;
 Vrouw Snaps weet raad daartoe.

L I Z E T T E.

Moet ik.....

Vrouw S N A P S.

Gij moet u wachten

Mijn dochter immer om haar onheil te verachten,
 Of vrees mijn gramfchap — Nu Eugenia, gij weet —

E U G E N I A.

O ja.

Vrouw S N A P S.

Vaar wel!

DERDE TOONEEL.

E U G E N I A, L I Z E T T E.

E U G E N I A.

W at troost in mijn verdriet en leed?

L I Z E T T E.

Wat troost? gij vraagt dit nog? gij die zo even hoorde
 Op welk een wijs Vrouw Snaps Sebaldus oog bekoorde?

256 DE HEMELVAART VAN SEBALDUS:

EUGENIA.

O zwijg Lizette! ik ben afkeerig van een daad, (smaadt.
Die, schoon uit nood geschied, mijn hart op 't hoogst ver-

LIZETTE.

Verfmaadt! — wel nu, dit is oprechte liefde tergen;
Doch Werther zal u tot dat uiterste niet vergen;
't Zal ook niet noodig zijn; want zelfs nog deezen nacht,
Wordt gij, behaagt het u, in zijnen arm gebracht.

EUGENIA.

Op welk een wijs? — door wien?

LIZETTE.

Door mij — door voor de glazen
Te schreeuwen moord en brand; door schrikkelijk te raazen,
Zò dat.....

EUGENIA.

Ik bid u zwijg — hebt gij den brief besteld?

LIZETTE.

Ja wel.

EUGENIA.

En voords, Lizett'?

LIZETTE, *Werther naarbootsende.*

Nog naauwlijks had de held
Hem uitgelezen, of, door woede en min gedreeven,
Sprak hij, op eenen toon die nog mijn hart doet beeven,
Met een verwarde stem: „ Vervloekte dwingeland!

„ Gij sluit haar op! — kom, Wilm! kom, steeken wij den brand
 „ In het gehaat verblijf, het welk haar houdt gevangen
 „ Die mijne ziel gebiedt; doe mij uw hulp erlangen! —
 „ Kom, meisje! ga ons voor, wijs mij het strijdperk aan,
 „ Waarin 'k verwinnen wil, of vechtend wil vergaan.”

E U G E N I A.

Zijn drift is meester van zijn hart; wat zal hij waagen...?

L I Z E T T E.

„ In 't kort kom ik, verwoed en grimmig, op te daagen;”
 Zo sprak uw minnaar, en vervolgde: „ O meisje! ga,
 „ Zeg aan de goddelijke, aan mijne Eugenia!
 „ Dat ik haar redden zal; dat zij mij af moet wachten”:
 Voor zulk een' minnaar kan men zelfs den dood verachten.

E U G E N I A.

Máar slaat gij dan geloof aan zulk een zotte taal?

L I Z E T T E.

Gewis; uw Werther oogt op grooter zegepraal
 Dan ooit een minnaar uit een roman heeft verkreegen;
 En dit is geenzins vreemd, de min heeft duizend wegen
 Waar langs ze een' onderdaan van haar geduchte magt,
 Verlossen kan — stel eens, begunstigd door den nacht,
 Door vrienden, door 't geval, door geen gevaar te schroomen:
 Een teder minnaar kan bij zijn beminde komen
 Door deuren van metaal; door ijzren vensters, ja
 Door staalen muuren, dak en schoorsteen; niets weérsta.

R.

(Zo roept hij slechts) mijn min! en alles staat reeds open:
Wat is 'er dan dat gij van Werther niet kunt hoopen?

EUGENIA.

Gij doet mij lachen.

LIZETTE.

Dit is juist het geen 'k bedoel:

De vreugd, mijn waarde, is best bekwaam om het gevoel
Van smart te dooven, als wij tog niet anders kunnen:
De hemel, dit gaat vast, kan u geen heil misgunnen,
't Welk voortvloeit uit een daad, door hem zelv' ingesfeld;
En wie weêrstaat zijn' wil? wat magt, of wat geweld,
Maakt zijn besluit onnut? des kunt gij vrij verwachten,
Dat hij u helpen zal, na 't schuldig pligbetrachten.

EUGENIA.

Gij geeft mij moed Lizette, en stelt mijn hart gerust.

LIZETTE.

Dit is genoeg; zig zelv' geen kwaads te zijn bewust,
Noem ik gelukkig zijn; en zulks hangt van ons poogen.....
Maar 'k zie uw' vader! ach! de dood ziet door zijne oogen!
't Schijnt een genaamte, zo is 't lichaam uitgeteerd:
'k Geloof dat hij te veel het *Centrum* bestudeert.

VIERDE TOONEEL.

*De voorigen ; SEBALDUS, in een zwarte nacht-
japon met een zwarte bonet op zijn hoofd, dat met
een' doek bewonden is : hij heeft een gantsche dragt
boeken onder den arm ; gaat wankelende, en houdt
zig aan alies vast.*

SEBALDUS.

Het hoofd is mij zó ligt, dat ik schier durf verklaren,
Dat een onzichtbre magt mij schikt om optevaaren :
Mijn beenen wanklen zó, dat het schier zeker is
Dat ik verlost word van de *quaal* der duisternis :
Het elementisch rijk groeit in mijn ledemaaten.
Mijn dochter, haast is 't tijd dat ik u moet verlaaten ;
Doch, eer ik overga in het *principi roch*, (*) ;
Door 't *sferren regioen*, verklaar ik u als nog,
Dat ge u niet *inqualeert* met hem, die, tot mijn schanden,
Mijn vaderlijk gezach stoutmoedig aan durft randen ;
De *syderische geest* uws vaders, zou dit kwaad
Verschriklijk wreeken, ja tot in den hoogsten graad.

LIZETTE, *hem een' stoel aanbiedende.*

Mijnheer ga zitten, eer uw beenen u begeeven.

EUGENIA.

Mijn waarde vader ! och ! gij doet mij waarlijk beeven ;

(*) Men zie over deeze, en meer andere onduitsche woorden, in dit
blijfspeel voorkomende, de nederduitsche vertaaling van de werken
des doorluchtigen schrijvers, Jacob Beem.

266 DE HEMELVAART VAN SEBALDUS:

Uw droeven dood zoude ik niet overleven; neen,
Ik zou bezwijken.

L I Z E T T E.

Ja, dat was niet zonder reên.

S E B A L D U S.

Het luchtlichaam, waarin ik eindelijk zal verwandlen,
Verandert slechts van plaats maar laat ons liever handlen
Van 't geene u staat te doen, gedurende den tijd
Dat ge in de *matrix* nog van uwe zonden zijt:
Deez boeken, o mijn kind! deez boeken te studeeren,
Zal u verlichten, u uw waaren toestand leeren;
U in de poorte van de *lelij* eens doen staan,
En hoop doen vatten, om, als ik, van hier te gaan.
Dit deel, 't welk *Jacob Beem* met stoflooze eer bepereld,
Van de eeuwig duistere, lichte en tijdelijke wereld,
Leert u den duivel, hel, de zonde, als ook den dood;
Hoe alles is geweest, thans is, en, dit is groot,
Hoe 't worden zal.

L I Z E T T E.

Dat is dan dienstig voor de vrouwen,
Om dat zij, zo men zegt, veel van 't verborgne houên.

S E B A L D U S.

Gij zijt in de *angstlijkheid van 't vuur.*

E U G E N I A.

Nu, zwijg Lizett'.

S E B A L D U S.

't *Mysterium magnum*, als uw harte daar op let.

Leert u van *d' Antichrist*; van Adam en zijn Zade,
De Babylonsche hoer.

L I Z E T T E.

Maar hoe komt dit te stude?

S E B A L D U S.

Dit is een *open poort* van al de heimlijkheid
Des levens; maar voorall' heeft dit een licht verspreid
Op al de weetenschap van menschelijke zaaken —
Dit leert de wording van den mensch.

L I Z E T T E, *ter zijde tegen Eugenia.*

Dit kan u raaken,

Zo ge ooit in een prieel.

E U G E N I A.

Maar 'k bid u zwijg tog stil!

S E B A L D U S.

Een *catalogus* van de ziel en van den wil —
Befchouw dees prent mijn kind; was 't niet een schrandre vogel?
Dit heet *Het wonder oog*, of, *Philosoofsche kogel*.

L I Z E T T E.

De gekken worden aan hun kuuren tog gekend.

S E B A L D U S, *tegen Lizette.*

Gij staat nog midden in *de poorte van de elend* —
Dit boek, mijn dochter, zal u veel genoegen geeven;
Doorlees het met veel vlijts, 't is *het drievoudig leven*
Des menschen — O mijn hoofd! het doet mij waarlijk zeer;
Het draait gelijk een tol.

262 DE HEMELVAART VAN SEBALDUS.

EUGENIA.

Leg toch die boeken neêr!
'k Beloof u dat ik ze zorgvuldig door zal leezen;
Zelfs meer dan gij verwacht.

LIZETTE.

Daar durf ik borg voor weezen.

SEBALDUS.

Nu dan; de Hemel doe u zien wat u betaamt.

LIZETTE.

Maar zou dan Werther...

SEBALDUS.

Zwijg van hem, die, onbeschaamd,
't Gezond verstand, mijne eer en achting poogt te schenden;
Zo hij zijn voeten ooit naar deeze plaats durft wenden,
Zal ik, dat zweer ik u... (*Hij slaat driftig op, doch valt,
plotsling, op den grond neder.*)

Och! help mij op, Lizett!

De fyderische geest — och breng mij rasch te bed! —
'k Val uit de *matrix van de wereld* — lat ik leunen —
Vaar wel Eugenia!

LIZETTE.

Kom 'k zal u ondersteunen.

(*Zij geleidt hem tot aan de deur, die door hem
van buiten, geslooten wordt.*)

V I J F D E T O O N E E L.

E U G E N I A , L I Z E T T E .

It is ongelukkig dat men in zijn' ouderdom
Nog in een luchtbol moet veranderen.

E U G E N I A .

Ei kom.

L I Z E T T E .

'k Denk dat toen *Montgolfier* het *centrum* bestudeerde
Der dwaasheid, hij van *Beem* zijn luchtmaschine leerde.
Dat nu *Ovidius* nog leefde!

E U G E N I A .

Maar vriendin,

Zaagt gij den toestand van mijn' vader wel eens in?
Hij ziet er aklig uit! — wat zal mij overkomen!
Ik vrees zijn' dood.

L I Z E T T E .

Ik ook; haast wordt hij opgenomen:
Zijn toestand doet mij niet veel goeds van hem vermoën;
Doch, eer hij sterft, zal ik u nog eens lachen doen.

E U G E N I A .

Waar om? gij hebt wel meêr me een hart in 't lijf gesproken.

L I Z E T T E .

Ik zal van *Monfieur Beem* een martijnsvuurtje flooken;

Die boeken dienen slechts tot schande voor 't verstand;
 Kom, offren wij, terstond, hen allen aan den brand.
(Zij legt de boeken als turven aan den haart.)

EUGENIA.

Bedenk, mijn vader,

LIZETTE.

Ja het is een schrandre vogel.

EUGENIA.

Wat wilt gij doen?

LIZETTE.

Wacht wacht: dees *Philosophische kogel*

Dien' voor een' blok — hoe zal dees lijvige Antichrist
 Niet leeven in het vuur!

EUGENIA.

Waartoe toch tijd verkwest?

Ik bid, Lizette, spreek mij thans van andre zaaken.

LIZETTE.

Gij hebt gelijk, het diende om u wat te vermaaken;
 Mij is de gantsche *Beem* zo veel niet waard', dat ik
 Mij aan hem warmen zou; maar, in dit oogenblik,

EUGENIA.

Moet gij mij troosten; ach! ik wil het niet ontveinzen,
 'k Heb Werther teder lief; maar wat ik moog' bepeinzen;
 Ik zie geen' kans om hem den toestand van mijn hart
 Te doen verstaan; kan ik, in deezen droeven snart,
 In dees gevangenis wel hulp of uitkomst wachten?

L I Z E T T E.

Uw minnaar zal niet slechts een deel onnutte klagten
 Verspillen; neen, hij weet wat lot u onderdrukt;
 Hij zal u redden, en, indien hem dit mislukt,
 Geef dan den moed nog niet geheel en al verlooren;
 Uw moeder heeft u wat zij heeft gedaan doen hooren;
 Zij overweldigt ligt' den sleutel, als haar man,
 Door 't *elementisch* vuur bezield, niet loopen kan:
 Vlucht dan in een priëel, dan zal ik Werther haalen,
 En hij is mans genoeg om voords te zegepraalen.

E U G E N I A.

Hoor eens Lizett', die taal mishaagt mij; 't voegt u niet
 Dat gij den spot drijft met mijn onheil; mijn verdriet
 Is zwaar genoeg, al doet gij mij niet telkens weeten
 Dat mijne moeder

L I Z E T T E.

O, dit moet gij weër vergeeten;
 Ik spot er mede om dat het spotternij verdient —
 Maar spreekten wij voortaan van uw beminden vriend,
 Den braaven Werther. (*Zij ziet een' brief, aan een touw ge-
 bonden, door den schoorsteen nederlaaten.*)
 Maar hoe nu! wat zal dit weezen!

E U G E N I A.

Wat is 't, Lizette?

L I Z E T T E.

Een brief!

EUGENIA.

Een brief!

LIZETTE.

Kom, laat ons leezen.

EUGENIA.

Ik beef! lig' is 't een spook.

LIZETTE.

Misfchien is 't wel de geest

Van *Jacob Beem*! ik zal....

EUGENIA.

Blijf hier, ik ben bevreesd.

LIZETTE.

Kom kom, laat mij begaan. (*Zij doet den brief van het touw af, en maakt denzelven vervolgens open.*)

EUGENIA, *van verre staan blijvende.*

Is 't wel een brief?

LIZETTE.

Mijn leven

Zag ik geen schooner grap.

EUGENIA.

Heeft Werther hem geschreeven?

LIZETTE.

Voorzeker! luister: (*Zij leest.*) „Zo ge oprechte liefde draagt,

„ Mijn waarde Eugenia! en het u niet mishagt,

„ Dar Werther, die voor u wil leeven of wil sierven,

„ U zien komt; doe hem slechts een enkeld *ja* verwerven,

„ Dat, langs den zelfden weg van deezen brief, zijn hart,
„ Gelukkig maaken zal, ondanks de felste smart.”

W E R T H E R.

E U G E N I A.

Ik sta verstomd Lizett'!

L I Z E T T E.

Dat noem ik eerst beminnen!

E U G E N I A.

Hij heeft mij zeker lief — maar wat zal 'k nu beginnen?

L I Z E T T E.

Is dat nog vragens waard? — Kom, laat mij eens begaan.

(Zij schrijft met potlood op de andere zijde van den brief.)

E U G E N I A.

Zou hij in waarheid zulk een moeilijk stuk bestaan?

Ik ben beducht om langs dien kant hem afte wachten —

Maar waagt hij 't all' voor mij, laat 'k ook mijn' pligt betrachten.

L I Z E T T E. (bekoort,

Nu hoor dan eens. (Zij leest) „ Mijnheer! daar mij uw trouw

„ Verwacht ik u; doch niet voor gij u roepen hoort.”

E U G E N I A.

Maar als mijn vader.

L I Z E T T E.

O laat die het werk niet breeken;

Al kwam hij, kan men dan uw' minnaar niet versteeken?

E U G E N I A.

In 's hemels naam.

LIZETTE: *zij maakt den brief aan
het touw vast; die vervolgens wordt opgetrokken.*

Hijs op! — daar gaat de post al heen.

EUGENIA.

Wat onderneemt men niet als men zig ziet bestreên
Door spooden dwang!

LIZETTE.

Ja, wat een minnaar niet kan droomen!

Die heeren weeten raad om door den muur te komen;
't Zijn rechte helden, en verdienen onze gunst —
Maar door den schoorsteen! dat 's een stukje van de kunst;
Dat is eerst sterk!

EUGENIA.

Ik beef dat men 't geval zal hooren.

LIZETTE.

Denk hoe men lachen zal! — 'k wil echter van te vooren
Het vuur doen van den haard; want als uw minnaar kwam,
Geraakte 't gantsche huis welligt' in vollen vlam.

EUGENIA: *zij gaat onder den schoor-
steen staan, terwijl Lizette de boeken in een' hoek smijt.*
Hoe angstig is mijn hart!

LIZETTE.

Dat wil ik wel gelooven.

(Zij geeft Eugenia een kaars in de hand)

Hoor eens, dit stille uw pijn; zie vast maar eens naar boven,
Terwijl ik zien zal of uw vader ook nog waart

Voor 't ruinhuis, wachtende op zijn wisfen hemelvaart.
*(Zij zet twee stooven voor de deur; gaat op' dezelve slaan,
 om door een reet te zien.)*

't Is alles stil, en des zijn wij thans buiten schroomen:
 Courage! doen wij nu den dapren Werther komen.

EUGENIA.

Ik hoop en vrees.

LIZETTE.

Wat vrees! *(Zij neemt mede een kaart
 in de hand; plaatst zig, tegenover Eugenia, onder den
 schoorsteen, en roept:)*

Daal neder, braave held!

Zo worde uw noodlot door uw' moed een perk gesteld —
(Tegen Eugenia.)

Hoort gij 't gestommel wel?

EUGENIA.

Ik ben er meê verlegen.

LIZETTE: *zij roept.*

Breek toch den nek niet! — 'k Heb iets in mijn ooggekreegen,
 Laat ons wat wijken. *(Zij gaanieder eenige treden acht er uit.)*

WERTHER, *in den schoorsteen.*

'k Tart den dood, den duivel, ja

De hel bestormde ik ligt' om mijne Eugenia.

EUGENIA, *met tederheid.*

Mijn Werther!

WERTHER, *als vooren.*

Edle maagd!

270 DE HEMELVAART VAN SEBALDUS:

L I Z E T T E.

Bedwing, o held! uw zinnen,
Eu schreeuw zo niet.

W E R T H E R, *als vooren.*

Ik zal den tegenstand verwinnen —
(*Hij roept tegen die boven zijn.*)

Laat schieten!

L I Z E T T E, *onder den schoorsteen.*

Strijk daar wat! — ik zie hem in een' mand!

W E R T H E R, *als vooren.*

Laat schieten!

L I Z E T T E.

Strijk dan toch!

W E R T H E R, *beneden komende.*

O overdierbaar pand!

Bemide Eugenia! uw Werther heeft gestreeden
Met de angsten van den dood; hij heeft om u geleeden,
Tot zelfs de wanhoop toe; 't misshaage u des ook niet
Dat hij zig vol van min thans aan uw voeten ziet.

(*Hij springt uit den mand en werpt zig aan Eugenia's voeten.*)

E U G E N I A.

Mijn Werther!

L I Z E T T E.

Dierbaar held! wie kunt gij niet bekooren!

Zijt welkom!

EUGENIA, *hem haar hand geevende.*

'k Bid sta op.

WERTHER: *hij staat op; geleidt Eugenia naar de tafel, en gaat nevens haar zitten.*

Doe mij uw antwoord hooren.

Gij weet, Eugenia! dat mijne oprechte min,
Steunt op de waare deugd; dat ik mijn zielsvriendin,
Hoe ook het nijdig lot ons beider heil moog' haaten,
Zo lang ik ademhaal, noch zal, noch kan verlaaten;
Dat ik 't gevaar trofseer; dat ik den dood veracht...

LIZETTE, *tegen Eugenia.*

Dat tuig' de schoorsteen...

WERTHER.

Ja, daar, in een donkren nacht,

Vol angst, vol vrees en schrik; daar waren het de lichten
Van uw schoone oogen, die gewijde vlammen sichten
In Werthers gloeiend hart; die hem vertroosten, meer
Dan durzend englen...

LIZETTE.

Maar, gij zijt vergist, Mijnheer;

Wij stonden ieder met een kaars.

EUGENIA.

Wilt gij wel zwijgen?

WERTHER: *hij staat driftig op; valt voor Eugenia's voeten, terwijl Lizette op de stooven voor de deur gaat staan.*

272 DE HEMELVAART VAN SEBALDUS:

Zal ik, aanbidlijk beeld! de zege in 't eind verkrijgen?
Zal ik verwinnen, of, zal Werther, door den dood,
Zijn lijden zien voleind? — zijn smart is veel te groot
Dan dat hij...

L I Z E T T E.

St!

W E R T H E R.

Zijn mih....

L I Z E T T E.

St st!

W E R T H E R.

Zoude overleven.

L I Z E T T E: *zij komt vliegend van de stooven.*

Ik hoor uw' vader.

E U G E N I A, *tegen Werther, hem dwingende op te staan.*

Vlucht!

W E R T H E R.

Niets kan mijn ziel doen beeven.

E U G E N I A.

Stel mij in geen gevaar!

L I Z E T T E.

Verberg u toch, Mijnheer!

W E R T H E R.

Ik mij verbergen? neen, (*Hij valt weder op zijn kniën,*
terwijl Lizette op de stooven gaat staan.)

Mijn min, zo stout als teêr,
Gebiedt mij op deez plaats het levenslicht te derven.
Of, zonder morren, voor Eugenia te sterven.

L I Z E T T E.

't Gevaar is over.

E U G E N I A.

Nu, sta op dan.

W E R T H E R.

't Is uw wil?

Wel aan, 'k gehoorzaam : (*haar hand kuschende, schreeuw
hij luidkeels uit,*)

Ach!

L I Z E T T E, *naar de deur vliegende.*

In 's hemels naam wees stil!

W E R T H E R.

Ach mijne Eugenia! laat ik u overhaalen
Om, nevens Werther, op uw lot te zegepraalen!

E U G E N I A.

Wat wilt gij?

L I Z E T T E.

In den mand....

W E R T H E R.

Ja meisje! ja, dees mand,
Een vinding van mijn' vriend; van zijn beroemd verstand;
Dees mand, dien 'k hoog waardeer, strekke ons ten zegewagen.

LIZETTE, *naar den mand gaande.*

Kom, 'k zal u helpen.

WERTHER, *haar wederhoudende*

Neen, gij zoudt u zulks beklagen;

Want raakte gij hem slechts zo zoudt gij opwaards gaan,

En Werther met zijn lief wanhoopig laten staan.

LIZETTE.

De duivel neen, dat niet.

WERTHER.

Ik ben dus afgesproken

Met mijnen vriend, die 't nooit aan vinding heeft ontbroken.

(*Men hoort Sebaldus hoesten; waurop Lizette weder op de
stooven gaat staan.*)

EUGENIA.

Wij zijn verlooren! 'k hoor mijn' vader!

WERTHER.

'k Vrees hem niet.

LIZETTE: *zij komt van de stooven, neemt een
boek, en vliegt met hetzelfde naar haar' post,
zeggende:)*

Ik vrees! ik vrees! — Laat mij begaan.

EUGENIA.

Och wat verdriet!

WERTHER.

Kom, geef u in mijn' arm; laat ons vereenigd sterven:

De dood, Eugenia! doe ons in 't eind verwerven. . . .

L I Z E T T E , *lezzende.*

„ Maar terwijl aldaar geene ruste en is , ende dat het dra-
 „ jende rad also gezwint gaat gelijk eene snelle gedachte ,
 „ (want den prikkel drijft het soo gezwint ,) soo ontfleekt
 „ den prikkel zich zelfs also hart , dat den blixem (die tus-
 „ schen de amperheid ende de bitterheid geboren word ,) schrik-
 „ kelijk vijerigh word , ende opgaat gelijk een schrikkelijk
 „ vijer , daarvan de gantsche *materia* verschrikt ende te
 „ rugge valt als dood ofte overwonnen”.

W E R T H E R .

Ja mijne Eugenia , verwinnen of de dood.

E U G E N I A .

Verberg u toch !

L I Z E T T E ; *zij komt , zonder gerucht te maa-
 ken , van de slooven ; doch springt schielijk weder op
 dezelve , na gezegd te hebben :*

Ik bid zwijg stil ! 't gevaar is groot.

(Zij leest.)

„ Ende en trekt niet meer zo gestreng aan zich , maar 't
 „ geeft zich uit malkander ende wert dun ; want den vijer-
 „ blixem is nu *primas* gheworden , ende dezelve *mate-*
 „ *ria* , (die in de oorspronckelijkheid soo zeer herbe ende
 „ gestreng was ,) is nu als verstorven ende onmagtich ; on-
 „ de den vijerblixem haalt nu voortaan sijne sterkte daarnit ,
 „ want het is zijne moeder.”

WERTHER.

Uw moeder, Schoone! zou ons onheil niet gedoogen.

EUGENIA.

Zij is ons gunstig.

WERTHER.

Ja, zij is met mij bewoogen.

LIZETTE, *weder, vliegend, van de slooven
komende.*

Uw vader!

EUGENIA.

Hemel!

WERTHER.

Hoe!

LIZETTE.

Hij staat pal voor de deur. (*Zij
gaat weder op haar' post.*)

WERTHER.

Gaan wij hem....

EUGENIA.

Zwijg, en vlucht! gij hebt geen andre keur.

LIZETTE, *lezende.*

„ Ende de bitterigheid vaart in den blixem, uit de her-
„ bigheid, mede op, ende ontsteekt den blixem; want zij
„ is des blixems ofte des vijers vader, ende het draijende
„ rad staat nu voortaan in den vijerblixem, ende de herbig-
„ heid blijft overwonnen ende onmachtig; 't zelvige is nu

„ den watergeest; ende de *materia* van de herbigheid,
 „ vergelijkt haar nu voortaan met den swavelgeest, geheel
 „ dun, ruijgh, anghstelijk overwonnen, ende den prickel
 „ daar in tzitterende.

(Zij komt nogmaals schielijk van de slooven, werpt het boek
 op den grond, en roept:)

Vlucht! vlucht!

Z E S D E T O O N E E L.

De voorigen, SEBALDUS.

SEBALDUS, *met drift inkomende*

Mijn dochter! (*Hij struikelt over de slooven,
 en valt in den mand, die terstond opge-
 haald wordt.*)

Help! 'k wil niet ten hemel vaaren!

Help! moord! moord! help!

WERTHER; *Eugenia bij de hand vattende.*

Het lot wil zig in 't eind verklaren!

Kom vluchten wij mijn lief!

SEBALDUS.

Och wie verlost mij toch!

Wie helpt, wie helpt mij weêr uit het *principi rohi*!

Help! help!

WERTHER.

Kom vluchten wij! hier baat geen overweegen;
De hemel is in 't eind ons waarelijk genegen.

ZEVENDE TOONEEL.

De voorigen, Vrouw SNAPS.

Vrouw SNAPS.

Wat is er toch gebeurd! — wat is er een gerucht! —
Hoe! gij Mijnheer? — wat's dit?

LIZETTE, *lachende.*

Een wonderlijke klucht!

Vrouw SNAPS, tegen Werther.

Hoe komt gij hier? — Lizett! — welk buitenspoorig tierent!

LIZETTE.

Wij zijn thans bezig om den hemelvaart te vieren
Van uwen man.

Vrouw SNAPS.

Mijn man! — waar is hij? spreek.

SEBALDUS.

Och och!

Vrouw SNAPS.

Sebaldusje! mijn schat! waar zijt gij?

LIZETTE.

In het rok.

(Zij neemt een kaars in de hand, en stelt Vrouw Snaps onder den schoonsteen.)

Daar hangt hij, in dien mand.

S E B A L D U S.

Zijt gij 't vrouw Snaps? mijn leven!

Vrouw S N A P S.

Ja vader lief! wilt gij mij en uw kind begeeven?

Mijn Baldusje! mijn schat! zo gij ten hemel vaart....

S E B A L D U S.

Ai ai! wie helpt mij toch!

L I Z E T T E.

Verkiest gij dan deeze Aard'....

S E B A L D U S.

Och ja, och ja! deeze Aard' wil ik zo niet verlaaten.

Zijt gij daar moeder?

Vrouw S N A P S.

Ja.

S E B A L D U S.

Kunt gij geen mensch bepraaten

Om mij te helpen? och ik sterf in 't kort van snart.

Och menschen! menschen! help!

Vrouw S N A P S.

'k Zal u voldoen, mijn hart.

(Tegen Werther.)

Naar ik bemerken kan, hebt gij dit spel gebrouwen;

Doch zo gij niet ontdekt....

WERTHER.

'k Zal alles u ontvouwen;
De min die mij bezielt, voor mijne Eugenia,
Gedoogde niet dat zij werd opgeslooten; ja,
Eer 'k zou.....

SEBALDUS.

Ach help mij toch!

Vrouw SNAPS.

Kom kind.

WERTHER.

Eer 'k zougedoogen
Dat zij mij werde ontruk, zoude ik, zelfs voor uw oogen,
Mij 't hart doorbooren; 'k nam des raad met mijnen vriend,
Die mij in dit geval naar zijn vermogen dient;
Hij liet mij in een' mand door deezen schoorsteen daalen,
Bij mijne Eugenia, om zo te zegepraalen
Op 's vaders wreeden dwang, met dit beding, dat ik,
Den mand slechts roerende, wierd opgehaald: ik schrik
Als ik bedenk hoe 't lot Sebaldu heeft doen vallen;
Hoe hij omhoog ging!

SEBALDUS.

Is er niemand van u allen
Die mij verlossen kan? ik schenk hem al mijn goed,
Help! menschen! help!

Vrouw SNAPS.

Kom man.

L I Z E T T E , *onder den schoorsteen.*

Als gij mijn' wil voldoet.

S E B A L D U S .

Wat wilt gij?

L I Z E T T E .

Dat ge uw kind niet langer zult weêrstreeven ,

Maar haar aan Werther , nog deez' dag , ter bruid zult geeven.

S E B A L D U S .

Met al mijn hart.

Vrouw S N A P S .

't Is fraai!

L I Z E T T E , *tegen Werther.*

Hebt gij 't gehoord Mijneheer?

W E R T H E R .

O ja. (*Hij gaat onder den schoorsteen.*)

Men laat den mand op mijn bevelen neêr.

S E B A L D U S , *in het nederkomen.*

Ik bid, voorzichtig toch! — hoel gij? — durft ge u vermeeten...

W E R T H E R : *Eugenia bij de hand vattende ,
valt met haar voor Sebaldus , die nog in den mand
zit , op de kniën.*

Ik bid, Mijneheer, dat gij 't gebeurde wilt vergeeten!

Gij ziet dat waare min geen' tegenstand verdraagt,

Maar zig ter dood verweêrt; indien dit uw mishaaft,

Beneem mij 't leven; want ik zal haar nooit verlaaten.

Om wie ik dit bestond.

Vrouw S N A P S,

Kom kind, laat u bepraaten;

Het heugt u immers nog.....

S E B A L D U S.

Men help' mij uit den mand.

(Allen schieten toe om hem te helpen: daarna vervolgt hij tegen Werther.)

Verzoek u dat gij zwijgt — Kom dochter, geef me uw hand;
(Hij legt de hand van Eugenia in die van Werther.)

Leef met uw' echtgenoot in 't *centrum* van de weelde:

Dat haare *essentia*, die vaak uw' zinnen streefde,

U nooit doe vallen in de *matrix* van den nood.

Leeft steeds elkandren waard', en sterft eens menschen dood.

W E R T H E R, hem omhelzende.

Mijn vader!

E U G E N I A, hem mede omhelzende.

Ach! vergeef.....

Vrouw S N A P S.

Mijn kindren! — watgenoeegen!

L I Z E T T E.

Ik wensch u veel geluks.

W E R T H E R.

Kom laten we ons vervoegen

Bij mijnen vriend.

S E B A L D U S.

Uw vriend! waar is die?

W E R T H E R.

Op het dak:

Gaan wij hem helpen, en, daarna, op ons gemak
 Elkander miinen list en 't gantsch geval verhaalen.
 Kom schoone Eugenia! nu mag ik zegepraalen
 Op 't nijdig lot: mijn lief reik me uwe albaste hand.

E U G E N I A , *hem haar hand geevende.*

Mijn Werther!

L I Z E T T E.

Jacob Beem, de liefde, en deeze mand,

Zijn oorzaak van uw heil: dat het u nooit begeeve,

(Zij hervat den gewoonen toon van Werther.)

Dat Werther voor zijn lief, zij voor haar' minnaar leeve!

Dat *matrix*, *centro roh*; dat hemel, zon en maan,

Getuigen van deez liefde en van dit grootsch bestaan.

W E R T H E R , *gaat onder den schoorsteen, en roept.*

'tIs ons gelukt, mijn vriend; nu zal ik u beloonen,

En mijne erkentnis u naar mijn beloften toonen.

L O D E W I J K , *van het dak.*

Is 't vrede, Heer?

W E R T H E R.

O ja!

L O D E W I J K.

Lizette, o al mijn vreugd!

Vrouw SNAPS, driftig.

Hoe! wat is dit?

WERTHER.

Bedaar, men loone zijne deugd:

Hij mint haar, laaten wij hem ook het heil doen smaaken,
Dat mijne ziel vervult. (*Tegen Lizette.*)

Bekroon zijn teder blaaken

Met uwe wedermin; ontvang hem van mijn hand,
Als echtgenoot en vriend.

LODEWIJK.

Is 't mij vergund den mand

Uw zegewagen, Heer, op nieuw weër optehaalen,
Om ook, als in triumph, gelukkig neêrtedaalen?

Vrouw SNAPS.

Weg met die malligheid, kom maar gerust in huis:
'k Geef u Lizett' tot vrouw.

SEBALDUS, *op den schouder van zijn vrouw
leunende.*

Och och! wat bitter kruis!

'k Vrees dat de *essentia* van dit geval zal maaken,
Dat ik in korten tijd den vegen geest zal braaken.

Vrouw SNAPS.

Kom gaan wij, Baldusje; kom Vader; Werther, kom;
Gij wordt, reeds morgen vroeg, gewis de bruidegom.

Einde van het tweede en laatste Bedrijf.

